

CATEHEZĂ DESPRE:

Dumnezeirea creștinismului

„Mare este taina creștinătății!”...

1. (Pregătirea apercipivă). Ne-am întrebat, oare, ce adică de taină cuprinde religia creștină? Șocăm că oamenii de orice vârstă, înțelepciune, ori răspundere obștească, vor să cunoască răspunsul la întrebare. Să ne apropiem, drept aceea, și noi, de marea taină a religiei noastre. În cele ce urmează vă invit să zăbovim asupra:

2. (Anunțarea) — dovezilor privitoare la DUMNEZEIREA CREȘTINISMULUI.

3. (Tratarea).

a) PRIN CINE A VENIT CREȘTINISMUL ÎN LUME?

Știm, din alte prilejuri și popasuri duhovnicești, că Legea și proorocii se termină cu Sf. Ioan Botezătorul. El singur a avut darul să-l salute pe Mântuitorul, întemeietorul creștinismului, chiar din pînțele Maicii Sale și să-i fie și înaltemergător: „Pocății-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor” (Matei, 17), vestea proorocului Ioan. Ultimul scop al împărăției anunțate de propovăduitorul pocăinței este preamărirea lui Dumnezeu și mîntuirea omului prin religia creștină: „A venit Fiul Omului să caute și să mîntuiască pe cel pierdut” (Luca 19, 10). Dar întrebarea este:

b) CUM REALIZEAZĂ CREȘTINISMUL MÎNTUIREA ÎN LUME?

Pentru împlinirea acestui negrăit țel, mîntuirea, Hristos-Domnul a fost descris, cu de-amănuntul în Sfintele Scripturi. La „plinirea vremii” El a pus lumea în legătură cu un Dumnezeu personal, creator și susținător al lumii și a rînduit Biserica. Așezămînt dumnezeiesc, Biserica este mediul și imensul laborator spiritual prin care se poate ajunge la dobîndirea împărăției, desăvîșirea, sfințirea și mîntuirea omului. Bisericii i s-au dat și mijloacele (Sf. Taine) pentru a continua întreaga lucrare mîntuitoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

c) ÎN CE CONDIȚII A FOST PROPOVĂDUITA EVANGHELIA ȘI CU CE REZULTATE?

Chiar din ziua Pogorîrii Duhului Sfînt asupra Apostolilor, creștinismul s-a răspîndit deosebit de repede. În două zile numai, s-au convertit, la religia creștină, cinci mii de suflete. Acestea au format nucleul creștinismului, aluatul care a dospit întreaga frămîntătură a Evangheliei.

d) CUM A FOST ÎNTÎMPINATĂ VESTIREA EVANGHELIEI ÎN LUME?

La vestirea Evangheliei Mîntuitorul, Sfinții Apostoli și urmașii lor au fost întîmpinați, de puternicii vremii, cu antipatie și deolarată dușmănie. Dintr-o greșită înțelegere a Evangheliei ei s-au spălmîntat. Aversiunea și răutatea omenească l-au supus pe Iisus la cea mai de pe urmă ocară a morții: răstîgnirea! La rîndul lor, „ca niște miei în mijlocul lupilor”, Sfinții Apostoli au fost martirizați, creștinii prigonii pretutindeni de către iudei și împărății păgîni ai Romei. Dar toată pornirea de ură, de vrăjmășie, de zizanie și pizmă impotriva creștinilor a fost zadarnică. Sămînța Evangheliei s-a răspîndit în întreg imperiul roman și dincolo de hotarele lui, de exemplu în Dacia. Așa, încît, pe la anul 200 de la nașterea Mîntuitorului, un vestit scriitor creștin, Tertulian, putea spune: „Noi, creștinii, sîntem doar de ieri, de alaltăieri și totuși am umplut toate ale voastre: cetăți, insule, fortărețe, municipii, chiar și senatul!”. Ei bine, marea răspîndire a creștinismului în condiții de antipatie și dușmănie, din partea împăraților romani, reprezintă una din dovezile clare ale dumnezeirii creștinismului.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Rădulea

Traian Vedinaș

DIN BASARABIA, ÎN ZILE STUDENTEȘTI.

PELERINAJ LA MĂNĂSTIREA CĂPRIANA

Mult se poate trăi spre bătrînețe cu amintirile tinereții.

Cînd am aflat — din ziarele care apar în capitala Republicii Moldova — și care au ajuns — har Domnului și pînă la noi — vestea că printre primele bisericici și mănăstiri restaurate și puse în circuit, este și mănăstirea Căpriana, am simțit că trăiesc o înviere din morți.

În clopotul imaterial al memoriei, parcă mi-au sunat și clopotele mănăstirii Căpriana, — așa cum le-am auzit, pentru prima dată, cu vreo șasezeci de ani, în urmă.

Clopotele și ritmica din toacă!... Întotdeauna clopotele s-au zăbăt peste dureri și bucurii, trezind înfiorări de tot felul, prin dangătul lor etern, de chemare, plîngere și deșteptare. Și ca și ele, studențimea a fost întotdeauna avangarda deșteptării naționale!...

În fiecare an, de ziua Sf. M. Mucenic Gheorghe, studenții și profesorii Facultății noastre de Teologie din Chișinău, făceau un pelerinaj la mănăstirea Căpriana, cu prilejul hramului, pentru închinare la mormîntul vrednicului de pomenire mitropolitul Gavril Bănulescu-Bodoni.

Toate manifestările studențești porneau de la pragul statuii lui Ștefan cel Mare — opera sculptorului Plămădeală — și parcurgeam B-dul Alexandru cel Bun pînă la gară. Răsunau cîntecele patriotice, sub steagul Centrului studentesc, în frunte cu președintele Dumitru Borcea, care cu figura lui înfățișătoare de hatman, se oprea la fiecare răspundere și rostea pe limba lui moldovenească, sus și tare: „Trăiască România cît soarele pe șer!”. ..

La gară ne așteptau profesorii moștri, — de regulă cei mai dăruți și talentați, personalități covârșitoare: Gala Galaction, Nichifor Crainic, părintele Scriban, academician Ștefan Ciobanu, Alex. Boldur și prof. Const. Tomescu, care era sufletul acestui peleri-

naș, — nelipsit în toți anii, poate pentru că era și la catedra de specialitate: *Istoria Bisericii Române*. Cîteodată ne mai însoțeau și cîteva actori de la Teatrul Național: Calboreanu, Mîrșu, Puica Petreanu, Tanța Brătăsănu și cel mai tîrziu dintre ei: Emil Botta, care era și poet, — precum și avocații: Henrieta Gavrilăscu și Cezar Stoika, — de origine buzoiană. Am luat cu noi și pe studenții proaspăt sosiți din străinătate: Vasile Chișu (Benedict) și Haralambie Cojocaru, de la Strassburg; iar Ion Babaca, de la Roma.

Porneam cu trenul de Iași, cu tot elanul tineresc în cîntece și voce bună, în frunte cu dirijorul Timuș, — și coboram după vreo 30 de km de mers, în gara Ghidighici. De aici mergeam pe jos, prin satele moldovenești și apoi urcam pe culmea de dealuri ripoase, pînă începea pădurea, iar jos la poalele pădurii zăream așezămîntul Căprianei, ca pe o comoră dezgropată.

Am intrat în biserică, pe cînd clopotele sunau de vecernie. Ne-a surprins plăcut cînd profesorii Const. Tomescu și Nichifor Crainic au cîntat la strună. Iar la masa de seară, amîndoi ne-au povestit, cum în timpul studenției au fost cîntăreți, la cite o biserică din București. Iar Nichifor Crainic a scos și o revistă „Strana”, ca organ al „Asociației cîntăreților din România”.

A doua zi după Sf. Liturghie, predica a fost ținută de părintele Galaction; iar după parastasul de la mormîntul mitropolitului Gavril Bănulescu-Bodoni a vorbit prof. Const. Tomescu, care a făcut un istoric al acestui sfînt așezămînt, arătînd documentar că este una din cele mai vechi mănăstiri din Basarabia, întemeiată de Alexandru cel Bun (1420). În anul 1470 Ștefan cel Mare va otitori în piatră, pentru că prima a fost din lemn și o închină mănă-

MIȘCAREA ORTODOXĂ

Impotriva actului unirii Bisericii românești din Transilvania cu Roma, se semnalează nemulțumiri din partea preoților și românilor ortodocși din părțile Brașovului și Făgărașului, din cele ale Hațegului. Răzvrătirea cea mare o pornește însă în 1744 călugărul Visarion Sarai: „pînă atunci, cea mai mare parte a poporului nu știuse nimic de schimbarea legii sale”.

Originar din Bosnia, numit în documentele vremii „sichastro”, Visarion Sarai era descris astfel: „Acela umbla îmbrăcat în veșmînt vinețiu, așa ca monahii vasilieni din Moldova, în cap poartă un potcap, de care atîrnă i-coanele Mîntuitorului și Născătoare de Dumnezeu; de stat este mărunt, cu barbă scurtă, neagră și la față smează; nu primește nimic, fără numai legume, ca să mînce”.

Pretutindeni ena primit cu înălțătoare credință și era socotit aducător de libertate: „... veni sihastrul, înconjurat de mare multime de oameni, unii călări alții pedestri. Și venind la gazdă, venea buluc și poporul, de-i săruta mințile și picioarele oaspetelui, cu cinste, care lucru făcîndu-se, spuse către oameni prin tîlmaci, că el zice-se nu știa decît sîrbește, că-i pare rău că atîtea suflete, cite vede a fi de față, sînt osîndite în veci, ci nu atîta pentru ele se tînguie, cît pentru copiii care vor fi crescuți într-această unire, în care oamennii se osîndesc”.

Sufletul meamului vibra în fața sfințeniei, a unei curății în duh și trup, pe care călugărul Visarion le purta din casă în casă, din sat în sat și din ținut în ținut, pentru a lumina ougete neștiutoare, pentru a avertiza de osînda unirii cu Roma. Osîndirile erau de fapt prezente. În 1753 satul Hălmgaiu a fost ocupat de 150 de „mușcatini, cu ofițerii lor”, cu scopul declarat de a lua „cheile bisericicii” ortodoxe. Ofițerii amenințau cu aducerea a încă patru companii, în cazul în care

(Continuare în pag. a 2-a)

Uniatismul — o problemă actuală a relațiilor dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă

Ultimele trei decenii reprezintă în istoria relațiilor dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă o perioadă deosebit de fructuoasă. După secole de dureroasă despărțire, de suspiciuni, tensiuni și uneori atacuri deschise s-a dat curs dorinței exprimate de cele două Biserici — cu ocazia celui de al doilea Conciliu de la Vatican, pentru catolici și în Conferințele panortodoxe, pentru partea ortodoxă unui dialog între frații despărțiți. Papa Paul VI și Patriarhul ecumenic Athenagoras I au fost promotorii dialogului dragostei, iar cei doi întîistători de astăzi, Papa Ioan Paul II și Patriarhul ecumenic Dimitrios I, au făcut posibilă deschiderea dialogului teologic dintre cele două Biserici. Din 1980, dialogul teologic dintre catolici și ortodocși domină noua orientare a teologiei ortodoxe și catolice, fiecare într-unire a Comisiei mixte internaționale fiind așteptată cu deosebit interes. Documentele și comunicatele elaborate în sesiunile plene sau scos în evidență de fiecare dată progresele ce s-au făcut, dar n-au ascuns nici dificultățile ce stau încă în fața Comisiei mixte internaționale.

De cîteva ani însă, ortodocșii și-au manifestat îngrijorarea în legătură cu formele de manifestare ale uniatismului și ale prozelitismului legat de propagarea lui. Din acest motiv, cea de a 5-a sesiune plenară, care a avut loc în 1988 la mănăstirea Nou Valamo din Finlanda, a hotărît înființarea unei subcomisii, înfruntată la Viena în ianuarie 1990, au constituit și tema discuțiilor din cea de a 6-a sesiune plenară a Comisiei mixte internaționale dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă ce și-a ținut lucrările în iunie 1990 la Freising lângă München.

În condițiile create de eliberarea țărilor din estul Europei de sub dictatura comunistă, uniatismul a devenit o problemă foarte actuală pentru România și Ucraina, unde Bisericile unite au primit dreptul de liberă organizare. În cadrul libertății asigurate de lege au apărut tensiuni între uniți și ortodocși, tensiuni cu privire la împărțirea locașurilor de cult, generate de pretenții ce n-ar putea fi satisfăcute decît printr-o înțelegere a situației actuale, adică a respectării voinței și libertății majorității credincioșilor, majoritate ce se angajează pentru ajutorarea minorității. Neînțelegerile au fost alimentate apoi și de o falsă interpretare a libertății însăși, care aduce prejudicii libertății fizice și de exprimare a altor frați creștini. S-a observat, de asemenea și un prozelitism dăunător ce distrage atenția de la problemele creștine vitale, mobilizînd forțele în interese minore și în majoritatea cazurilor străine idealului de viață creștină.

Pormind de la actualitatea acestei probleme și de la faptul că ea este de multe ori greșit înțeleasă, Comisia mixtă pentru dialogul dintre catolici și ortodocși și-a consacrat în exclusivitate lucrările ei din iunie 1990 problemei uniatismului și prozelitismului legat de el. La sfîrșitul sesiunii, Comisia a elaborat un document comun, care, după ce a fost prezentat conducătorilor Bisericii participante, a fost dat publicității. În cele ce urmează vom prezenta un rezumat al acestui document originalul francez, publicat de Conciliul pontifical pentru promovarea unității creștinilor de la Vatican în revista Service d'information nr. 73/1990.

De la început încă, documentul subliniază cu satisfacție lucrarea „fecundă și în spirit de înțelegere și colaborare frățească” ce a caracterizat cei 10 ani de străduințe comune. Deși, Comisia mixtă internațională avea pe ordinea de zi tema relațiilor reciproce de autoritate și conciliaritate în Biserici, ea n-a dorit să ocolească nici problema practică pe care o pune Bisericii Ortodoxe originea și existența Bisericilor catolice de rit bizantin, adică a Bisericilor unite. Desigur, libertatea cîștigată în ultimul timp pentru Europa de est a permis evaluarea deschisă a suferințelor și îngrădirilor pe care creștinii le-au suportat aproape o jumătate de secol. Documentul comun mărturisește că originea și existența uniatismului este o problemă mai veche ce a însoțit istoria Bisericilor catolice și ortodoxe de la apariția lui. În diferite momente ale dialogu-

lui lor, uniatismul a pus chiar sinceritatea discuțiilor la încercare. Cele două Biserici aflate în dialog vor trebui să facă față acestei probe pentru a demonstra temeinicia și durabilitatea hotărîră pentru refacerea „cămășii desinate a lui Hristos”, a unității Bisericii.

Dorind cu orice preț să dea un răspuns actualelor frămîntări, cea de a 6-a sesiune a Comisiei internaționale pentru dialog a încercat, în timpul cel mai deosebit, să definească uniatismul și prozelitismul și în același timp să-i precizeze poziția față de această problemă spinoasă. Pentru membrii Comisiei celor două Biserici, uniatismul „desemnează efortul de a realiza unitatea Bisericii, separînd de Biserica Ortodoxă comunități sau credincioși ortodocși fără a lua în considerare că, după ecologie (învățătura despre Biserica), Biserica Ortodoxă este o Biserică soră ce oferă ea însăși mijloacele de har și de mîntuire”. Este vorba deci de o încercare de unitate ce are la bază dezbinarea unei Biserici surori, a unei Biserici ce posedă ea însăși mijloacele necesare mîntuirii. În acest sens și pe baza documentului de la Viena, membrii Comisiei mixte internaționale „resping uniatismul ca metodă de cercetare a unității pentru că se opune Tradiției comune a Bisericilor noastre”.

Este vorba aici de două „Biserici surori” și de „restabilirea unității în Biserica lui Hristos” după expresia Patriarhului Athenagoras, folosită într-o scrisoare adresată în 12 aprilie 1962 cardinalului Augustin Bea (Tomas Agapis, nr. 10). Termenul de „Biserici surori”, folosit pentru prima dată de Patriarhul Athenagoras, va fi răspîndit apoi prin Decretul despre ecumenism: Unitatis redintegratio (III, 14) din 21 noiembrie 1964 și va fi dezvoltat de către Papa Paul VI în Bula Anno inemptum din 25 iulie 1967 (Tomas Agapis nr. 176) în care se menționează că „Domnul ne-a dat să ne redescoperim ca Biserici surori în ciuda obstacolelor care au fost (atunci) ridicate între noi”. Biserici surori, o expresie plină de sens teologic ce obligă la un comportament frățesc, la egalitate spirituală, la soluționarea diferendelor pe calea dialogului și la căutarea sinceră a unității Bisericii ce exclude orice superioritate a unei Biserici locale față de o altă Biserică soră, locală. Declarația comună a Papei Paul VI și a Patriarhului ecumenic Athenagoras I, cu ocazia vizitei ultimului la Roma, subliniază explicit faptul că spiritul ce trebuie să anime eforturile de unitate „este un spirit de loialitate față de adevăr și de înțelegere mutuală, în dorința efectivă de a evita ranchiunile trecutului, precum și orice fel de dominare spirituală sau intelectuală” (Tomas Agapis, nr. 195, p. 446).

Promovînd teologia Bisericilor surori și consecințele ei pentru unitatea Bisericii, Comisia mixtă pentru dialogul dintre cele două Biserici mărturisește că „acolo unde uniatismul a fost utilizat ca metodă (de unitate), el nu și-a atins scopul care era de apropiere a Bisericilor, ci a provocat noi diviziuni. Situația creată astfel a fost sursă de conflicte și de suferințe care au marcat profund memoria și conștiința colectivă a celor două Biserici”. Este recunoscut în mod deschis și pentru prima dată faptul că uniatismul n-a adus unitatea dorită inițial și din acest motiv a fost abandonat ca metodă sau model de unitate. Din motive ecologice, delegații prezenți la sesiunea plenară de la Freising/München au ajuns la convingerea că trebuie cercetate și alte căi ce pot duce la unitatea Bisericii. Promovarea ecologiei comuniunii dintre Bisericile surori preocupă acum teologia catolică și ortodoxă, iar întoarcerea la metoda uniatismului reprezintă un pas înapoi ce ar putea distruge opera efectuată deja pentru unitatea Bisericii.

Nu încape nici o îndoială că intenția documentului n-a fost de a condamna persoanele, ci din contră, de a sublinia libertatea religioasă atît a creștinilor, cît și a comunităților ca un drept elementar pentru dezvoltarea unei vieți spirituale normale. Documentul nu ezită însă să condamne ori

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. dr. Mircea Basarab, München

EU SÎNT ÎNVIEREA ȘI VIAȚA

„Eu sînt cu voi pînă la sfîrșitul veacului” sau „Eu sînt calea, adevărul și viața” sau „Eu sînt Alfa și Omega, începutul și sfîrșitul”, sau „Cel ce crede în Mine de va și muri vii va fi”. Iată cuvinte pe care nu le putea rosti un om de rînd ci numai Dumnezeu, care se arătase după înviere femeilor mironisoare, lui Luca și Cleopa în drumul spre Emaus, Sfinților ucenici și apostoli în lipsa lui Toma, iar a 8-a zi, fiind și Toma de față, cînd acesta pentru a se încredința îi pipăie coasta împunsă cu suliță și semnul cuielor la mîini și picioare. S-a arătat lui Saul pe drumul Damascului și lui Petru cînd acesta voia să părăsească Roma, spunîndu-i că merge în oraș să se răstignească a doua oară, în locul lui. S-a arătat apoi în ziua Înălțării, făgăduind celor prezenți că va veni iarăși, să judece vii și morți. Este bine cunoscut și incontestabil faptul că dacă sfinții săi ucenici și apostoli n-ar fi fost încredințați, că într-adevăr Mîntuitorul Hristos, a înviat a treia zi din mormînt, cu moartea pre moarte călcînd, nici ei nu s-ar fi entuziasmat cu

atîta curaj și poate istoria creștinismului ar fi fost astăzi alta. Dar nu mai încape îndoială. Ideea centrală care străbate religia creștină de două mii de ani, este tocmai Învierea Mîntuitorului din morți și credința că și noi vom învia. Noi credem și mărturisim continuarea vieții dincolo de mormînt. Pentru noi scria Sf. Pavel că: „Ori de murim, ori de trăim, ai Domnului sîntem”. Spre deosebire de plante și animale, omul creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, nu vine înîmplător și nici nu pleacă înîmplător din această lume. Venim de la Dumnezeu ne întoarcem tot la Dumnezeu, atunci cînd El găsește de cuviință, iar după moarte rămîne în urmă un suflet nemuritor, care-și continuă viața și dincolo de mormînt. „Credința-n zilele de-apoi, / E singura tîrî-n noi,” — mărturisise poetul țărînimii românești, iar Peneal Cernă: „Așa e scris în Cartea vieții, / De la întîiul leagăn la mormînt, / Ca trupul să treacă prin durerea morții, / Iar sufletul să meargă înainte.” Dar nu numai el, ci întreaga noastră literatură ne conduce pînă la geto-daci,

care credeau în nemurirea sufletului. Dar să ne întoarcem la Cartea sfinții și scrierile patristice. Aceștia ne spun că „Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcînd”, și că El este stăpîn și peste viață și peste moarte, iar în ce ne privește pe noi, Învierea Domnului e garanție, e arvanță, că și noi vom învia. Moartea nu trebuie să însemne decît o despărțire vremelnică a omului de alții, pentru că ne vom întîlni iarăși cu cei dragi mîouă, dîmîntea noastră și de după moarte. De cele mai multe ori cum trăiești, așa mori și cum mori, așa ești judecat. Ai trăit frumos, sfîrșitul îți va fi o închinare a acestei frumuseți, ai trăit departe de Dumnezeu, de Casa și de poruncile Lui, rareori se întîmplă pocăință în ceasul morții, sfîrșitul te va găsi nepregătit. Așadar, nemei fiind mîouă cea mai mică îndoială, că Hristos a înviat, că și noi vom învia, acum în noaptea Sfinței Învieri, cînd clopotele tuturor Bisericilor sună prelung, chemînd pe toți la înviere, pe cei osîndiți la odih-

(Continuare în pag. a 3-a)

Protos. Ștefan Gușă

Mișcarea Ortodoxă

(Urmare din pag. 1-a)

cheile nu s-ar preda. Credincioșii din Hălmgau scriu o petiție mitropolitului ortodox de la Carlovitz. Plângerea aceasta este semnificativă întrucât dezvăluie faptul că poporul, românii din satele Transilvaniei n-au fost de acord cu actuala unire de la 1701. Să vedem însă un fragment din plângerea lor, semnificativ atît pentru tînguirea sufletului, cît și pentru frumusețea limbii: „Iară acum, vai moao sâracilor, fără nici o pricină întîi biserica a ținutului acestuia ni s-au luat, noi am zidit-o, pravoslavnicii episcopii noștri o au sfințitu-o, morții noștri, părinții, moșii și strămoșii noștri și ceilalți pe lîngă dînsa s-au îngropat, iară noi sâracii cu totul sintem lăpădați de la dînsa și nu avem unde să facem pentru morții noștri, părinții noștri, moșii și strămoșii noștri la biserica noastră îngro-pați, după obiceiul și pravila noastră pomenire, nici la mormîntările lor lumină a aprinde, mai virtos a aduce jărtivă lui Dumnezeu pentru dînșii”.⁵

E cuprinsă aici o dnamă existențială a sufletului țărănesc și ortodox, ce ține la biserică ca și la propria-i ființă, ce știe să respecte pravila și să jertfească lui Dumnezeu.

Dar nu numai la Hălmgau era plîngere, ci pretutindeni în Transilvania preoții și țărani ortodocși sînt bătuți și întemnițați. Soldații austriei încartiruiesc sate ortodoxe. Se realizează o „solidaritate” între popii uniți și soldații austriei. Plîngerile ajung și pînă la împăratul, dar fără ecou, decît într-un singur sens către sufletul celor care se plîngeau: „Ne-au închis în cămări, cu mari și mici, și ne-au afumat cu paie ude, pentru că nu ne-am plecat sub uniție...”⁶ Între răzvrății s-a aflat și Popa Tunsu (preotul Ioan Pliuuriu din Sadu), cel care i-a adunat pe țărani din părțile Sibiului, iar în Cîmpia Transilvaniei a adunat peste „300 de participanți”. E priens și întemnițat, e trimis la Viena pentru anchetă, „dar spre marea lui surprindere, a fost eliberat”.⁷

Din toate aceste zvîcniri ale revoltei românești ortodoxe se va naște marea mișcare ortodoxă între 1754—1761, ce va avea în frunte pe călugărul Sofronie de la Cioara.

Sofronie a venit din Țara Românească și a izbutit, într-un răstimp de trei ani, să polarizeze în fapt toate energiile sufletești ale românilor ortodocși din Transilvania aprinse de năzuința redobîndirii dreptului de a fi ceea ce erau de veacuri, adică români ortodocși. Satele s-au ridicat din-spre cîmpie spre munți; preoții și țărani au dezvelit cărări ale revoltelor românești ulterioare, cea a lui Horea și cea a Iancuului. În mod concret cei ce l-au urmat pe Sofronie au parcurs același itinerar, cum mai tîrziu vor parcurge răsculații lui Horia și revoluționarii pașoptiști. E și acesta un simbol al mișcării ortodoxe conduse de Sofronie, în sensul că mișcarea ortodoxă a fost precursor, înainte de *Supplex*, a luptei pentru emancipare românească în Transilvania. Ea a fost o

oaste tăcută, un popor ce se mișcă din loc în loc, în procesiune calmă, în dirzenie caldă și în tărie murmurătoare a rugăciunilor. Mișcarea aceasta a avut și un program de revendicări ce se concentra în jurul repunerii în drepturi a Bsericii Ortodoxe Române din Transilvania: „Dacă vreți — se adresau ei împăratului — să scoateți de la noi ceva, sub cuvînt de contribuție ori altă trebuință a principatului, noi sintem gata la toate, dar religia nu ne-o părăsim, pînă cînd trăim. Toate neamurile au legea lor, și eu pace în legea lor”⁸.

Libertatea pe care o cereau românii ortodocși din Transilvania era aceea ce li se luase la 1701, prin unirea cu Roma. Era o doleanță legitimă, întrucît majoritatea satelor rămăseseră ortodoxe, și aceasta pentru că, schimbarea s-a făcut numai sus în ierarhie, iar țărani și trăitori în credința strămoșilor lor n-au înțeles o astfel de schimbare, pe care nici n-au dorit-o, nici n-au cunoscut-o.

Drama ortodoxiei românești din Transilvania, după unirea cu Roma nu o găsim însă numai în mișcarea lui Sofronie, ci și în mărturiile scrise cum este cronică rimată: *Plîngerea mîndstirii a Silvașului din eparhia Hațegului din Prispol*, compoziție a vreunui preot-cărturar în care vibrează durerea pentru cele întimplate, pentru starea de prigonire la care au fost supuși ortodocșii din Transilvania. Dar peste acest aspect local, plîngerea evocă durabile legături ce au existat pînă la 1701 între ortodocșii din Ardeal și cei din Moldova și Țara Românească. Prin aceasta ea se constituie și într-o pledoarie pentru unitatea românească:

Multe biserici și mănăstiri sînt zidite

Prin toată Țara Românească

Și în toată cea Moldovenească.

Și aici, în Ardeal, sînt multe

Dintru acele vremi făcute

De domni și de boierii Țării

Românești

Și de a Țării Moldovenești.

Autorul n-a fost un simplu versificator, ci un cărturar cu o viziune clară asupra destinului neamului românesc de pretutindeni. O unitate fundamentată pe credința ortodoxă:

Și dintru aceasta se arată
Că era o pravoslavie adevărată
Între aceste trii țări și o credință
Dreaptă intru Sfînta Troiță.

În această cronică Inochentie Micu e personaj și-l auzim cum predica împotriva uniției:

Și de veți voi cu toții să stăm
Și de ea să ne spălăm.
Dacă vom sta cu toată țara, putem
Cu tobul să o lepădăm.

Mișcarea ortodoxă lla început izolată și apoi, sub conducerea lui Sofronie, cu caracter național, n-a rămas fără satisfacerea unor revendicări din programul ei. Administrația imperială a recunoscut existența ortodocșilor în Transilvania și s-a înființat un episcopat ortodox român, cu dependență ierarhică de mitropolia sirbească, ce va rămîne așa pînă la venirea lui Șaguna, care a izbutit prin geniul său diplomatic

să restaureze Mitropolia Ortodoxă Română a Transilvaniei.

Am subliniat caracterul național al mișcării ortodoxe. Ortodocșii conduși de Sofronie au luptat „în numele românilor”, al „neamului românesc” din Transilvania. Luptînd pentru ortodoxie, luptă de fapt pentru „legea românească”, lege distinctivă națională, care se leagă de totalitatea poporului românesc”⁹.

În răscoală lui Sofronie revendicările dominante au fost confesionale, de restaurare a ortodoxiei, după desființarea ei de către habsburgi. Dar înlăuntrul acestei lupte se dezvăluie și un sens național, susținut chiar de ortodoxie. În evoluție istorică raporturile se vor schimba. Marea răscoală a lui Horea, întimplată la cîteva decenii după mișcarea ortodoxă, a avut un pronunțat caracter social și național, acestea fiind dominante. Dar în faptele lui Horea regăsim, alături de celele naționale și sociale, și o prezență a ortodoxiei. El a mărturisit: „Care se dau cu noi și se împărtășesc cu noi din faptele noastre nu trebuie supărați; fără ca să fim mai siguri ține tot mereu cu noi, să-i botezați în legea noastră”¹⁰.

Așadar, continuitate între Sofronie și Horea, în numele legii românești, a ortodoxiei restaurate, ce va atinge, după o perioadă de inerție, abia în vremea lui Șaguna dimensiuni înalte, în politică și în cultură. Pînă la 1846 nu vor fi evenimente deosebite, decît poate țîșnirea lui Gheorghe Lazăr din trunchiul spiritualității ortodoxe românești din Transilvania, plecat din Sibiu, nu de bună voie, ci din cauza conflictului cu episcopul Vasile Moga. Lazăr va trece în Țara Românească și va pune bazele învățămîntului superior românesc.

Ceea ce Țara Românească a dat prin Sofronie la 1760 românilor transilvăneni rămași în ortodoxie, restituia peste jumătate de veac Transilvania către românii de peste munți, consfințind o unitate de fapt și ideii a românilor de pretutindeni, în concentrice desfășurări atît pe verticala timpului, cît și pe orizonturile cu dealuri și văi ale spațiului românesc. Evident ceea ce Lazăr a făcut în Țara Românească e mult mai mult în fapt și idee decît ceea ce a săvîrșit Sofronie în Transilvania, dar aici nu are importanță cîtîmea, ci adevărul, că s-a lucrat în aceeași ființă.

- 1 Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 383.
- 2 I. D. Suciu, R. Constantinescu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, p. 187.
- 3 Ibidem, p. 186.
- 4 Ibidem, p. 198—199.
- 5 Ibidem, p. 201.
- 6 Apud Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 390.
- 7 Ibidem, p. 393.
- 8 Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase a românilor...*, 1930, p. 157.
- 9 D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în sec. al XVI-lea*, I, 1967, p. 216.
- 10 Ibidem, p. 274.

Pelerinaj la mănăstirea Căpriana

(Urmare din pag. 1-a)

ducă la Moscova tot ce este de valoare din acest așezămînt mănăstiresc, ca să nu cadă în mîna nemților. Aceste date le-am reținut din cuvîntarea prof. Const. Tomescu. În încheiere a mai vorbit părintele Scriban despre rolul mănăstirilor în viața neamului nostru; iar Nichifor Crainic a subliniat că mormîntul mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni nu e numai locaș de odihnă pentru cel mort, ci și izvor de inspirație pentru cei vii. Aceasta este lecția mormintelor strămoșești. Pelerinajul acesta a intrat în tradiție și are darul de a întreține mereu viu, în suflete, cultul Păstorului excepțional. La el alergăm în fiecare an, ca la un strămoș luminat și la pragul săvîrșirii lui să ne închinăm într-o pioasă reculegere, fiindcă putem privi cu simfăminte înălțate în perspectiva istoriei, una din paginile, care ne înfățișează însăși existența noastră ca neam — „Neamul meazului” —, cum l-a numit Eminescu.

După amiază, la întoarcere, am făcut un popas în comuna Strășeni, fiind invitați de preotul parohiei, la hora satului, unde era adunată toată lumea. În manifestarea național-patriotică de aici, s-a distins echipa cultural-artistică studentescă, deprinsă cu activitatea din cadrul cîmînelor culturale. Au vorbit academicianul Ștefan Ciobanu, despre „sufletul poporului în datine, tradiții și obiceiuri”; iar prof. Alexandru Boldur „despre portul, jocul și cîntecul popular”.

Totul s-a desfășurat potrivit programului întocmit de „Societatea studenților teologi” în frunte cu „cei trei Vasile”: *Vasile Țepordei*, *Vasile Prisdăcaru* și *Vasile Trofim*, care conducue și revista „*Studentul*”, sub îndrumarea prof. *Nichifor Crainic*.

Programul acestui drum de misiune era aprobat de decanul facultății: prof. Nicolae Popescu-Prahova și cu binecuvîntarea mitropolitului Gurie Grosu. Despre reușita acestui drum de misiune, am scris un articol în revista „*Luminătorul*” a mitropoliei din Basarabia.

*

Drumurile umblate împreună cu braviu noștri profesori — oameni de știință și de inimă — pe cînd noi eram tineri; dar nici dînșii nu erau încă bătrîni, — silesc să ne ajungă azi din urmă.

Acest itinerar sentimental, păstrat cu sfîntenie în memoria afectivă, nu se impune numai ca un act de pietate, ci ca o măsură de reală fortificare a structurilor noastre de gîndire. Face să ne dăm seama de ceea ce am fost și ce sintem, — aruncîndu-ne privirea și în trecutul așternut în urma noastră, în scop educativ.

În urzeala și țesătura istoriei noastre această sîrbătoare populară, — poate fi și azi, și oricînd — documentul de istorie și viață românească. Însuși Psalmistul confirmă că drumurile Patriei și ale Națiunilor duc pe drumul lui Dumnezeu, și tot El îndreaptă și hotarele nedrepte. Iar în vreme de primejdii, ne îndeamnă: „*Să ridicăm ochii la munți, de unde vine ajutorul*” (Ps. 120, 1). Lecția

Cateheză despre Dumnezeirea creștinismului

(Urmare din pag. 1-a)

e) CE PUTEM SPUNE DESPRE CONȚINUTUL ÎNVĂȚĂTURII CREȘTINISMULUI?

Învățătura creștină este plină de taine nepătrunse de rațiunea omească, ce pot fi primite numai prin credință. *Prin învățătura sa creștinismul răspunde celor mai adînci neliniști ale sufletului ome-nesc și celor mai exigente cerințe*. Fiul lui Dumnezeu Cel născut din veoi din Tatăl și coborît în istorie prin întruparea Sa din Sf. Fecioară Maria formează, împreună cu omenirea mintuită de El și prin El, un singur Trup. Această realitate, împlinită în mod tainic în Biserica Sa, este binefăcătoare pentru toată suflarea omească din totdeauna și de pretutindeni.

Potrivit Evangheliei toți oamenii sînt fiii ai lui Dumnezeu după har și deci cu drepturi egale în fața vieții și a mîntuirii. Mesajul creștin înseamnă proclamarea egalității și a dreptății pe temeiul iubirii. De aceea și creștinismul se prezintă în lume ca o *pecete a iubirii divine asupra timpului, asupra istoriei*. Această pecete a iubirii divine arată, convingător, dumnezeirea creștinismului.

f) ÎN CE CONSTĂ IDEALUL MORAL AL CREȘTINISMULUI?

Răspunsul la această întrebare se află în strînsă legătură cu valoarea înfinită a sufletului exprimată în cuvintele Mîntuitorului: „Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (Matei 16, 26). Punînd în cumpăna conștiinței sale rangul, bogăția, slava lumească, domnitorul Constantin Brîncoveanu a renunțat la unele ca acestea și a ales moartea împreună cu cei patru feciori ai săi. Prin pilda sa el rămîne un înalt simbol al unui neam care, mai presus de toate în lumea aceasta, prețuiește bunul cel nepieritor: sufletul chemat la viață eternă în Hristos Domnul.

Idealul moral legat de valoarea sufletului omenesc este leac spre îndreptare, renaștere și salvare de la năruire spirituală. Conștiința valorii eterne a omului prin sufletul nemuritor este sîmăntă, lîmă strălucire interioară care arată, cu claritate, dumnezeirea creștinismului.

g) ÎN CE FEL S-A PĂSTRAT MESAJUL EVANGHELIEI ȘI IDEALUL MORAL AL CREȘTINISMULUI?

Biserica a propovăduit și păstrat, într-o istorie de două ori milenară, neschimbată învățătura Mîntuitorului. Ea este „stîlpul și temel-*lia adevărului*” (I Tim. 3, 15). Tot ea va interpreta, corect, pînă la sfîrșitul veacurilor, Revelația divină. *Mînuirea păstrării nealterate a doctrinei Bisericii* este și ea o dovadă a dumnezeirii creștinismului.

Se cuvine, aici, să reamintim momentele importante ale dumnezeirii creștinismului.

4. (*Fixarea cunoștințelor*). Recapitulînd, accentuăm că în mijlocul vremurilor Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat pentru mîntuirea noastră și a înstituit Biserica Sa, al cărei rol constă în realizarea idealului religiei creștine: mîntuirea omului! Dumnezeirea creștinismului rezultă, decisiv, din însăși dumnezeirea întemeietorului religiei creștine, Iisus Hristos, din condițiile în care s-a răspîndit în lume mesajul Evangheliei, din păstrarea nealterată a acesteia, din idealul sfînteniei.

5. (*Aprecierea*). Întrucît creștinismul este religie supranaturală, rămîne neclintit în temelii sale, în învățătura sa, în idealul său, în toate domeniile existenței și mai presus de toate religiile pămîntului.

6. (*Asocierea*). În vreme ce toate celelalte religii sînt naturale, omenesti, creștinismul este singura religie supranaturală, al cărei ideal corespunde cu năzuințele profunde ale sufletului omenesc de pretutindeni și dintotdeauna.

7. (*Generalizarea*). ÎN CE FEL AM PUTEA, DECI, DEFINI RE-LIGIA CREȘTINĂ?

Simplificînd mult și condensînd, esența creștinismului constă în învățătura dumnezeiască, în viața și lucrarea Mîntuitorului Hristos în Biserica Sa.

8. (*Aplicarea*). A fi creștin înseamnă, așadar, a fi în învățătura și inima întemeietorului creștinismului. Avem datorria să facem din învățătura și viața lui Iisus viața noastră. „Să stăm tari, încîngîndu-ne mijlocul cu adevărul” (Efeseni 6, 14) creștinismul propovăduit de Biserică. Astfel, împlinim voia lui Dumnezeu care vrea ca toți oamenii să se mîntuiască închinîndu-i-se în duh și adevăr (Ioan 4, 23).

În această edificatoare hotărîre întonăm, fericiti, și cîntarea Bisericii care exprimă taina creștinismului: „Mare este taina creștinătății!...

Carpaților n-a trăit-o nimeni mai virtos decît mult truditul și încercatul nostru neam. Însă Carpații n-au fost un obstacol; scut de apărare și zid de mîntuire. Istoria este martoră, că Biserica a luptat și a asigurat existența noastră națională. Mai ales, Ardealul a respirat prin plămîni Bisericii timp de o mie de ani. Și azi, tricolorul stă legat de crucea praporului bisericesc. De-a lungul istoriei și pînă în zilele noastre au trecut Carpații, — și

dintr-o parte și alta, — cărți și cănturani, ca să ajute și să fericască pe frații, care erau supuși robiei. Între o sumedenie de exemple care se pot aduce, rămî-nem la cel evocat deja în lucrarea de față: dacă Ardealul a dat un mitropolit Basarabiei, în persoana lui Gavriil Bănulescu-Bodoni și Basarabia a dat Ardealului un mitropolit, în persoana I. P. S. Antonie Plămădeală.

Si, atunci, cum putem noi uita frumuseții noștri ani basarabeni!?...

Uniatismul — o problemă actuală a relațiilor dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă

(Urmare din pag. 1-a)

ce violență directă sau indirectă, fizică sau morală. Este dureros faptul că în unele părți din Europa de răsărit s-a ajuns la violențe și presiuni regretabile ce oferă un rău exemplu ateștilor sau sînt condamnate de creștini ca incompatibile cu reconcilierea și căutarea unității Bisericii lui Hristos. Conducătorii spirituali ai comunităților vor trebui să facă apel cu toată responsabilitatea la comunitățile în conflict ca ele să-și rezolve problemele litigioase pe calea dialogului și în spiritul dragostei frățești.

Legată de problema uniatismului a fost cea a prozelitismului, definit ca „un efort vizînd trecerea credincioșilor unei Biserici la altă Biserică” fapt ce a fost calificat drept „deturnare a energiei pastorale” și o „contra mărturie” în fața celor ce privesc critic felul cum întrebîntează Bisericele noua lor libertate”. Între conducătorii spirituali ai comunităților, subliniază declarația comună, este exclusă orice rivalitate, orice amestec într-o comunitate străină, recomandîndu-se, din contră, consultarea reciprocă, colaborarea și concertarea eforturilor pentru unitatea Bisericii.

Uniatismul este însă o rană deschisă în trupul Bisericii Ortodoxe ce a însoțit relațiile Bisericii Ortodoxe cu Biserica Catolică. Pentru partea ortodoxă, originile uniatismului nu se găsesc într-o convingere religioasă proprie, ci, el s-a născut în împerejurări istorice defavorabile ortodocșilor, avînd la bază o concepție despre Biserică (ecleziolezie) inacceptabilă pentru ortodocși. La baza mișcării uniatae au stat motive politice și interese sociale, sprijinite de puterea seculară. În Transilvania, de exemplu, părinții iezuiți, care au jucat un mare rol în realizarea unirii, nu erau deloc convinși de sinceritatea încheierii actului de unire a unei părți a românilor cu Roma. Nici Viena, care a tutelat și susținut unirea din motive politice, nu credea în sinceritatea actului. Cum am putea să ne explicăm altfel rolul „teologului iezuit” care avea misiunea de a controla totul pe lîngă episcopii uniți?

Pretenția tirzie a Bisericii unite de a prezenta puncti de legătură între Ortodoxie și Catolicism a fost respinsă de către ortodocși și chiar de către uniți catolici. Elias Zoghby, arhiepiscopul greco-catolic melchit din Baalbeck-Lîban, mărturisește deschis că uniatismul nu reprezintă, nici pentru ortodocși, nici pentru catolici, Orientul creștin autentic. El a înlocuit o bună parte din moștenirea apostolică orientală printr-o tradiție latină (Den zemrissenen Rock flicken, Paderborn 1984, p. 60—76). Biserica unită, declară arhiepiscopul Elias Zoghby folosînd o admirabilă comparație, „se găsește într-o situație anormală față de ceea ce eu consider cei doi obraji ai lui Iisus Hristos, cel roman și cel ortodox. În realitate, Biserica melchită greco-catolică — ca de altfel toate celelalte Biserici orientale ce au rezultat din mișcarea de unire — nu sînt aprobate de Ortodoxie și par în același timp o astfel de greutate pentru Biserica romană, încît uniți teologi catolici și ecumenici regretă întemeierea și existența lor” (p. 68—69). Așa stînd lucrurile nu e de mirare că în cadrul dialogului dintre catolici și ortodocși, Comisia mixtă internațională caută unitatea celor două Biserici, pornind de la eclezioleziea comuniunii dintre Bisericele surori, uniatismul fiind abandonat ca model de unitate. Cu toate tensiunile pe care uniatismul le aduce în relațiile dintre Biserica Romano-Catolică și cea Ortodoxă, Comisia mixtă internațională s-a despărțit ferm hotărîtă să continue dialogul ca singura cale de rezolvare a diferențelor dintre Biserici. Imediat după terminarea sesiunii plenare de la Freising/München, arhiepiscopul Stylianos, copresedintele ortodox al Comisiei mixte, declară că „dialogul este prea valoros și prea sfînt ca să fie distrus din cauza unor astfel de greutăți” (Ordinariats-Korespondenz, Sonderpressdienst zur 6. Vollversammlung der Internationalen Kommission für den theologischen Dialog zwischen der Katholischen und der Orthodoxen Kirche vom 7. bis zum 14 Juni 1990 auf dem Freisinger Domberg). Arhiepiscopul de la München, cardinalul Friedrich Wetter, membru al Comisiei mixte interna-

ționale, a pus accentul pe caracterul profetic al problemei, subliniînd faptul că „noi nu putem întrerupe dialogul. Pentru noi e valabil probabil cuvîntul Psalmistului: Cei care vor semăna cu lacrimi, vor culege cu bucurie” (Ordinariats-Korespondenz, Sonderpressdienst).

Cu bucurie subliniem faptul că nici una din cele două Biserici nu dorește întreruperea dialogului, dar continuarea acestuia depinde și de atitudinea Bisericii catolice față de uniatism. Unele luări de poziții ale Vaticanului au surprins pe ortodocși, iar relațiile încordate dintre uniți și ortodocși în Transilvania și Ucraina, pe tema locașurilor de cult, pot influența relațiile dintre cele două Biserici ce caută împreună de zece ani unitatea Bisericii lui Hristos. Cedarea catedralei Sf. Gheorghe din Lvov pentru uniți de exemplu, a stîrnit protestul patriarhului Alexei, care a atras atenția că prin astfel de gesturi relațiile Bisericii Ortodoxe Ruse cu Roma vor deveni dificile. Luînd în considerare „ofensiva” uniților ucrainieni, mitropolitul Bartolomeu de Calcedon a mărturisit solidaritatea Patriarhiei ecumenice din Constantinopol cu Patriarhia Moscovei. „Ca răspuns la o astfel de ofensivă, a accentuat mitropolitul Bartolomeu, ar fi o mobilizare generală a Ortodoxiei. În cazul în care temerile noastre s-ar dovedi adevărate, Ortodoxia va fi unanimă pentru întreruperea fără ezitare a dialogului său cu Roma” (Episkepsis, nr. 444 din 1.09.1990, p. 8). Încordarea ce s-a manifestat în unele localități din Transilvania a determinat Biserica Ortodoxă Română, într-un comunicat dat în 30 octombrie 1990, să amintească tuturor catolicilor din România că tensiunile locale dintre ortodocși și catolici de rit oriental (uniți) dăunează dialogului teologic internațional în care sînt angajate de ani, Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă. Dintr-un alt comunicat al Patriarhiei române, datînd din 11 decembrie 1990 aflăm / că Biserica Ortodoxă Română, îngrijorată de presiunile făcute de către Biserica Greco-catolică asupra Guvernului și Parlamentului, cere într-un memoriu-protest adresat acestora evitarea imixtiunii statului

în viața Bisericii. Locașurile de cult și casele parohiale, continuă comunicatul, aparțin de drept parohiilor, credincioșii singuri fiind în măsură să hotărască asupra lor. „Patriarhia Română cere Parlamentului și Guvernului României să nu ia decizii arbitrare și nedemocratice privind viața religioasă a românilor, ci să le respecte dreptul de a-și alege singuri credința și apartenența la o comunitate religioasă sau alta și de a hotărî liberi asupra bunurilor parohiale. Numai procedînd astfel se vor putea evita mari tulburări în rîndul maselor de credincioși și se va stăvili tensiunea și ura înterconfesională, păstrîndu-se pacea și unitatea între români” (Vestitior Ortodoxiei Românești, An. II, nr. 23—24, Decembrie 1990, p. 7).

Luările de poziții citate ne arată cît de serioasă este problema uniatismului pentru raporturile dintre Biserica Ortodoxă și cea Catolică, pe de o parte și cît de încordate sînt relațiile dintre Biserica Ortodoxă și cea Unită pe de altă parte. Nu putem decît să sperăm, dată fiind dorința de a continua dialogul, că cele două Biserici, catolică și ortodoxă, vor depune toate eforturile pentru găsirea unei soluții care să depășească momentul de criză. Acolo unde situația a devenit conflictuală, considerăm că Roma poate face apel la partea unită de a porni la organizarea ei de la realitățile actuale și de la realizările teologice ce stau la baza dialogului, în loc ca aceasta, Biserica unită să se întoarcă la poziții părăsite de însăși teologia catolică. În ce ne privește pe noi, românii, considerăm că situația se poate schimba prin dialog, avînd în vedere și faptul că e vorba de frați de sînge, de fiii aceluiași neam. În momentele grele ale istoriei, creștinii au recurs totdeauna la rugăciune și pocăință, singurele remedii ce ne pot ajuta să învingem tensiunile, mindria, ranchiunele, ura. Considerăm că lucrurile n-au ajuns așa de departe încît între frați și creștini, dialogul să nu poată aduce nici o soluție. O nădăjduim din tot sufletul, cu atît mai mult cu cît acesta, dialogul, n-a fost încercat încă cu răbdare și în mod sincer.

Centenar ARON COTRUȘ

Centenarul nașterii poetului ARON COTRUȘ (n. 2 ian. 1891), ca și comemorarea a 30 de ani de la moartea sa (1 nov. 1961) a prilejuit organizarea la Sibiu, sub auspiciile Asociației Române Transilvane pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român — ASTRA și ale Universității sibiene a unei săptămâni (22—27 aprilie a.c.) dedicate acestui poet.

Între activitățile organizate cu acest prilej amintim expoziția de cante, periodice, fotografii și documente, deschisă în incinta Bibliotecii „ASTRA”, un simpozion, la care au participat: doamna Silvia Boiu-Cotruș, sora poetului, poetul Ion Mircea, pr. prof. dr. Dumitru Abrudan — președintele Asociației, prorector al Institutului Teologic „Andrei Șaguna”, conf. univ. dr. Dumitru Pop-Ciocoi, prorector al Universității, prof. Nicolae Gastone, ec. Dumitru Borțan. Lucrările simpozionului s-au bucurat de prezen-

ța d-lui Roman Wyborski, consilier al Ambasadei Poloniei la București. A mai avut loc și un recital de poezie din creația lui Aron Cotruș, în regia actorului Constantin Chiriac, de la Teatrul de Stat din localitate.

Seria festivităților s-a încheiat în satul natal al poetului, HAȘAG, cu slujba de pomenire, sfîntirea unei troițe și o evocare, în cadrul căreia au luat cuvîntul lectorul univ. Kimberlei Anne Robinson, din Statele Unite, prozatorul Vasile Avram, scriitorul George Togan, poetul Titus Andronic, prof. Victoriu Riusu, prof. dr. Victor V. Grecu și conf. dr. Dumitru Acu.

Pe frontispiciul casei în care s-a născut Aron Cotruș a fost dezvelită și sfîntită o placă comemorativă.

Nicolae Gastone
secretar
Asociațiunea „Astra”

A P E L

Consiliul Central al „Asociațiunii Transilvane pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român — ASTRA”, împreună cu Despărțămîntul (filiala) Hașag, lansează o subscripție publică în scopul ridicării unui monument al poetului ARON COTRUȘ în orașul Sibiu — Parcul ASTRA și a unui bust în satul natal.

Se face apel pe această cale către toți cei ce iubesc și doresc să sprijine propășirea literelor românești și pe cei mai sacrii slujitori ai lor — poeții — între care la loc de cinste se numără și vrednicul de amintire și prețuire, ARON COTRUȘ, acum, la centenarul nașterii sale și la împlinirea a 30 de ani de la moartea sa, după obolul lor în conștientă, 45.10.7.39.2, deschis la Banca Comercială succursala Sibiu.

Apelul se adresează deopotrivă persoanelor particulare cit și grupurilor sau unităților economice, sociale și de cultură.

Izvorul Tămăduirii la mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus

Mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus, vechi centru de spiritualitate ortodoxă și cunoscut monument de artă religioasă, construită de voievodul martir Constantin Brîncoveanu „boier vechi și domn creștin” a fost închinată ocrotirii Maicii Domnului, serbindu-i hramul în fiecare an în prima vineri după Sfintele Paști „Izvorul Tămăduirii” și la 15 august „Adormirea Maicii Domnului”.

În ultimii ani, sub arhipăstoria și permanența purtare de grijă a I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, mănăstirea lui Brîncoveanu a cunoscut prefaceri adînci, concretizate în construirea din temelie a noii incinte brîncovenești, precum și în biserica nouă construită în corpul de nord al noii incinte. Toate aceste împliniri așează mănăstirea lui Brîncoveanu între mănăstirile de frunte ale Mitropoliei Ardealului și ale întregii țări.

La popasul sărbătoresc din acest an, soborul mănăstirii și mulțimea credincioșilor, veniți la această prăznuire a „Izvorului Tămăduirii”, au avut bucuria de a avea în mijlocul lor pe I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală.

De la Centrul eparhial I.P.S. Sa a fost însoțit de către P. Cuv. arhid. drd. Visarion Bălțat, secretar eparhial.

Sf. Liturghie arhierescă a fost oficiată la altarul din pădure de

către I.P.S. Antonie înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi. Răspunsurile liturgice au fost date de către un grup de studenți și elevi seminariști condusi de către studentul teolog Stan Vasile.

În cadrul Sf. Liturghii la momentul potrivit, P. Cuv. ierodiacon Gafton Mititelu a fost hironotat într-un preot pe seama mănăstirii Brîncoveanu.

La priceasnă a cuvîntului P. Cuv. arhim. Teofil Părăianu care, în cuvinte pline de simțire și fior duhovnicesc, a vorbit celor prezenți despre Maica Domnului ca izvor al vieții celei noi și ca apărătoare nebiruită a Bisericii și a credincioșilor.

P. C. prot. Romul Zaharie, protopop de Făgăraș a exprimat bucuria viețuitoarelor mănăstirii precum și a făgărășenilor de a avea în mijlocul lor pe înfrîntătorul Mitropolit Ardealului.

I.P.S. Sa — în cuvîntul său — a mulțumit lui Dumnezeu pentru faptul că ne-a învrednicit pe toți, cler și popor, să ne adunăm iarăși în duh de rugăciune și smerenie, în zilele luminate ale învierii Domnului, la altarul strămoșesc al mănăstirii lui Constantin Brîncoveanu, unde s-a aducut laudă lui Dumnezeu pentru toate binecuvîntările primite, și să invocăm pe Maica Domnului să ne trimită ocrotirea și ajutorul ei.

Izvorul Tămăduirii — a spus I.P.S. Sa — este Hristos Domnul, El este Izvorul tămăduirii

noastre de neștiință, de boli și de neacazuri, dar Maica Domnului, ca una ce l-a născut pe Hristos, Adevărul, Calea, și Viața este izvor al tămăduirii prin Fiul Său.

I.P.S. Sa în cuvinte alese istorisit celor prezenți minime petrecută în Bizanț pe timpul împăratului Leon Macheles, cînd l-a izvor al Maicii Domnului, roa tămăduiri un orb, în amintirea căreia minime se face pomenirea în fiecare an la Izvorului tămăduitor.

Apoi I.P.S. Sa a îndemnat credincioșii la o viață curată, plină de iubire, plină de credință în Dumnezeu, la o viață trăită în concordănanță cu poruncile Mîntuitorului și cu îndemnul sfințit al noastre Biserici strămoșești.

La sfîrșitul Sf. Liturghii s-a săvîrșit slujba sfințirii apei, precum și taina Sf. Maslu de către un sobor de preoți. La agapa frățască oferită de soborul mîntuitor în frunte cu P.C. arhim. Veniamin, Tohăneanu, starețul obștii — au luat parte și un grup de oameni de cultură participanți la Simpozionul „Cioran” organizat la Sibiu în aceste zile, Simpozion la care a luat parte și I.P.S. Antonie.

I.P.S. Sa a prezentat celor din față pe distinși oaspeți și a vorbit despre zburdămintă istorie a mănăstirii Brîncoveanu, începînd de la primele mențiuni istorice și pînă astăzi.

Ierod. Visarion Bălțat

O carte de actualitate privind învățămîntul religios

Învățămîntul religios, în forma lui embrionară de astăzi, sub titlul de „educație moral-religioasă”, cu statut de „disciplină opțională și facultativă”, rezervîndu-i-se pentru anul în curs la început doar o oră la două săptămîni, iar mai nou o oră pe săptămîna la clasele I—VIII, constituie totuși un început. Acest început se impune să fie neapărat un *experiment reușit și promițător*. În acest scop toți factorii cu răspundere în această direcție și delicată problemă, în primul rînd cei implicați direct, adică preoții și profesorii, au datorita de conștiință să fie la înălțimea istorice a lor misiuni. De aceea apare ca un imperativ al momentului tratarea acestei nobile sarcini cu cea mai mare seriozitate dar și cu deplină competență. Două lucruri sînt fundamentale aici: pe de o parte pregătirea teoretică și practică, pe de alta cunoașterea sufletului elevilor, la vîrsta respectivă. E vorba de copii în primul rînd, dar și de adolescenți.

Una din cărțile mai vechi, care poate fi un ghid deosebit de util în învățămîntul religios, la acest început de drum, este aceea cu acest titlu: *RELIGIA PENTRU COPII, Învățămîntul religiei în școala primară, studiu metodologic și practic în spiritul școlii active*, de I. Nisipeanu, ediția a II-a, „Cultura Românească”, Institut de editură — București, 1924. I. Nisipeanu a fost profesor de pedagogie în București și o perioadă și inspector școlar, autor al mai multor studii și manuale în domeniul pedagogiei și învățămîntului.

În „Pregătirea la educație I” autorul arată că ceea ce l-a determinat să dea la iveală acest studiu a fost „dorința vie” manifestată de „mulți învățători și instructori de a le pune la îndemînă un material atrăgător și variat, pe care să-l utilizeze la lecțiile de religie...”. Arătînd în ce constă în esență metoda sa didactică aplicată în învățămîntul primar privind atît religia cît și celelalte materii, autorul o cristalizează în cuvintele: *invățămînt intensiv, interesant în gradul cel mai înalt, viu și atrăgător pînă la pînă*. Dar acest „spirit nou” impune, după părerea autorului, „o muncă încordată, o atenție trează la cerințele sufletiste ale copiilor...”. Autorul cere cadrelor didactice să încerce aplicarea noii metode în primul rînd la religie, iar apoi, treptat, și la celelalte materii.

În ceea ce privește religia, autorul, punînd accentul pe *arta povestirii*, oferă totodată și *materialul solicitat* de personalul didactic. Acest material constă din *povestiri religioase*, mai ales ale unor autori străluciți cu renume. Autorul arată că aceste povestiri religioase „trebuie bine pregătite, citite mai multe ori spre a fi stăpînite pînă în cele mai mici detalii; apoi urmează meditația asupra celei mai bune forme de introducere în lecție, asupra celei mai potrivite încheieri”. Autorul cere totodată profesorului de religie „o muncă intensă, stăruitoare, o cufundare adîncă... în subiectul istorisit, o consumare a întregii ființe în povestirea grăită copiilor”.

Cuprînsul cărții, așa cum a reieșit deja din cele de mai sus, constă din două părți: *Partea teoretică* și *Partea practică*. *Partea teoretică* tratează despre: *Spiritualitatea și metoda învățămîntului religios în școala primară*, subiect desăvîrșit în trei capitole. Capitolul I: Caracterul fînii copilărești în general, și ale sentimentului și reprezentărilor ei religioase în special. Capitolul II: Practica actuală a învățămîntului religios în școala primară. Drumuri noi impuse de psihologia reală a copilului. Capitolul III: Formarea darului de a povesti.

Partea practică cuprinde *povestiri religioase*, în trei sub forme de lecții și anume: Cum a făcut Bunul Dumnezeu pe cei dintîi oameni, 2. Lăsați copii să vină la Mine, 3. Samaritanul milostiv, 4. Iisus învață pe oameni cum să se roage. Urmează, „Sub formă numai de povestiri” un număr de 11 momente importante din Vechiul Testament, începînd cu Cain și Abel și terminînd cu Moise și moartea lui. „Povestirile” din Noul Testament, în număr de 28, încep cu Nașterea Domnului și sfîrșesc cu Învierea Domnului, cuprînzînd și unele pîlde ca Parabola Semănătorului și Fiul risipitor, dar și minuni ca Nunta din Cana, Învierea fiicei lui Iair, Învierea lui Lazăr.

Încă de la începutul părții teoretice autorul face unele constatări amare cu privire la modul cum se practica învățămîntul religios în perioada de după primul război mondial. Neajunsul fundamental al învățămîntului religios era, după părerea autorului, faptul că religia se *invăța, se memora* altfel zis, ca oricare din celelalte obiecte de învățămînt. „Predarea religiei în mod uscat și rece, așa cum sînt țesute povestirile religioase în cărțile de școală”, e o „brutalizare” a „sufletului copilăresc”, afirma el, ceea ce făcea „din învățămîntul religiei un *pusău fără viață, casuri de chinuire și plictiseală*” (s.n.). Punînd accent în primul rînd pe latura afectivă, care domină de fapt fondul psihologic copilărești, autorul nostru afirmă fără putință de tăgăduire, „*Dumnezeu trebuie să fie în inima copiilor!*” Credința trebuie să izvorască din *sentiment* și să se nutrească la tot pasul cu *sentiment*. De altfel, autorul crede că „toate obiectele de învățămînt trebuie să se adreseze în primul rînd inimii copiilor, fiindcă pe drumul inimii ele pot pătrunde mai lesnicios, mai sigur și mai durabil în mințile lor”.

După părerea autorului, greșala fundamentală a școlii de atunci era faptul că trata pe copii după legile psihologiei adultului, uitînd că la copii „sînt preponderente funcțiunile sentimentului și a voinei-

ței spontane, instinctive”. Dacă nici la adult nu există idei sau reprezentări pure, fără nici o rezonanță afectivă, la copii această rezonanță afectivă e mult mai puternică și mai vie în orice manifestare a lor. La aceștia „orice împărtășire de cunoștințe, adică orice instrucție, e în același timp și educație, fiindcă odată cu cunoștințele se trezesc în copii și sentimente”. Sigur că unul din scopurile religiei în școală este și acela care ține de cultura generală a elevilor. Dar scopul principal constă, așa cum credea autorul, în „*deșteptarea și dezvoltarea pînă la cel mai înalt grad posibil a sentimentului religios și moral*”.

În ceea ce privește *povestirile religioase*, autorul insistă asupra unor condiții fundamentale pe care acestea trebuie să le îndeplinească și anume: povestirile să fie cit mai *adîncunite*, fiindcă „amănuntele fac povestirea concretă, intuitivă, ele îi dau viață”; să se aibă în vedere *motivarea cauzală* a succesiunii faptelor, să fie îmbrăcate într-o haină *familiaară*, copilărească. Numai astfel povestirile vor trezi sentimente puternice în sufletul copiilor, devenind o plăcere atît pentru elevi cît și pentru profesor. Autorul mai exprimă și altă părere interesantă, de data aceasta cu privire la *stilul biblic* al povestirilor. Părerea sa e că trebuie respectat numai *fondul biblic*, nu și *stilul biblic*, acesta fiind potrivit pentru adulți, nu pentru copii. Autorul crede că „a povesti copiilor ca în Biblie, e a-i face de la început să urască Cartea sfințită. Ca să-i faci s-o iubească, cînd va fi pentru ei vremea s-o iubească, trebuie la început să le-o îmbraci în culorile plăcute lor”. Cu privire la *forma* povestirilor, autorul cere ca toate cuvintele folosite să fie bine înțelese de copii, să se folosească chiar expresii neaoșe, să se utilizeze cît mai mult vorbirea directă, să se imprime unor momente accent dramatic, povestirea să fie curgătoare și continuă, să se evite afectarea și artificialitatea.

Autorul mai subliniază, cu precădere la religie, nevoia imperioasă a comportării față de copii cu multă dragoste, cu dragoste părintească, fără atitudinii autoritare, cu opreliști și interdicții de tot felul, în spirit polițienesc. În școală trebuie să se creeze „mediul moral din care se vor adăpa rădăcinile deprinderilor bune”.

Obiecțiunile pe care a întîmpinat-o autorul din partea unor cadre didactice a fost aceea că pentru a putea povesti trebuie să ai *talent* și că nu oricine are acest talent. Recunoscînd că în afară de povestire mai sînt și alte mijloace care stau la îndemîna educatorului în îndeplinirea rolului său, autorul susține, pe baza propriei sale experiențe, că nici unul din mijloacele de educație religioasă „nu-l poate egala pe acel al povestirii”. Convingerea autorului e că *arta povestirii*, chiar cînd cineva nu are talent, se poate cîștiga prin voință, prin perseverență, prin exercițiul îndelungat. Mai mult decît atît, dînsul susține că „în toate școlile trebuie cultivat darul de povestire, căci el face farmecul întreținătorilor noastre de tot felul”, el contribuie ca viața socială să fie plăcută, nu monotona și cenușie. Autorul face unele destăinuiți în această privință. Arătînd că n-avea acest dar și că la primele încercări a fost chiar sfîngaci și intimidat în fața elevilor, cu vremea, prin exercițiul perseverent, a reușit să se perfecționeze și să aibă chiar succese. Mai spune că ceea ce i-a întreținut curajul de a persevera era „mulțumirea ce năpădea sufletul copiilor”. Rezultatul a fost că „în mai puțin de 10 zile copiii erau transformați. Din tăcuți, sfioși, posomorîți, încruntați, moi, fără viață, deveniră vioi, plini de avînt”.

Cele expuse mai sus reprezintă frînturi și spîcuri din studiul arătat, studiu cu o bogată încărcătură de idei și propuneri temeinice și utile privind învățămîntul religios, adevăruri valabile în mare măsură și astăzi. Cartea ar trebui să fie la îndemîna tuturor dascălilor de religie, la acest început de drum în care ne aflăm, primu-r o reeditare binevenită, cu unele adaptări la noile condiții în care se află învățămîntul religios în școlile noastre. Pe lîngă partea teoretică, deosebit de utilă prin clarificările competente privind psihologia copilului și ideile pedagogice susținute, partea practică prezintă cel puțin tot atît interes prin lecțiile și povestirile biblice cuprinse în ea. Ele pot constitui o bază de plecare și un izvor de rodnice sugestii pentru dascălul de religie, spre a face din această disciplină ceva viu și convingător, ceva care să apropie copiii și tîneretul de Acela care a zis cîndva: „Lăsați copii să vină la Mine”.

În încheiere, unele constatări și aprecieri ale publicității „Cuvîntul dascălesc” din sept. 1924, reproduc în ultima pagină a cărții, sînt și ele destul de grăitoare: „Metoda povestirii propusă de I. Nisipeanu e foarte bună pentru primii ani de școală primară, pentru ultimii ani însă, are nevoie de restricțiuni. Cu toate aceste obiecțiuni, cartea sa e de o mare valoare și de un netăgăduit folos pentru propunătorii religiei”. Alte aprecieri, făcute în continuare sînt și mai concludente: „Sfaturile date de d-sa pentru arta de a povesti, cum și povestirile date ca model sînt foarte instructive. Față de „uscăciunea” unora din manuale, de lipsa de metodă și de interes, cartea d-sale e o adevărată faptă bună creștină. Cartea, atît de prețioasă, n-ar trebui să lipsească nici unui învățător și mai ales nici unui preot”.

Prof. Ion Apostol
Dragoslavele

EU SÎNT ÎNVIEREA ȘI VIAȚA

(Urmare din pag. 1-a)

ne, pe cei rătașiți la turmă, iar pe cei înșetași să vină la izvor și să bea, să fim și să ne facem ca și femeile mironosite vestitori ai acestei bucurii. Mai întîi să ne bucurăm noi. Acesta a fost îndemnul primelor cuvinte roștite după Înviere: „Bucurați-vă”. Bucurați-vă pentru că Adam s-a chemat Eva s-a izbăvit, moartea s-a omorît, iar noi am înviat. Bucurați-vă pentru că aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm să ne veselim întrînsa. Bucurați-vă și iarăși zic bucurați-vă, pentru că sîntem fiii unui neam al căror strămoși au adormit întru nădejdea învierii și vieții vesnice. Acum toate s-au umplut de lumină, spune catavasia Praznicului. Umpleți-vă de lumină, de bucurie și de pace. Veniți de luați lumină, sînt cu-

vintele cu care preotul își începe slujba în noaptea Sf. Învieri. Lumină și viață — sînt nedespărțite una de alta. Se condiționează, dar nu se confundă, atît în lumea spirituală cît și în cea materială. La început era Cuvîntul, — scrie Sf. Ioan — și Cuvîntul avea „viață întru Sine”, și la porunca Sa „s-a făcut lumină”. Toate celelalte, cite a creat Dumnezeu, au apărut sub strălucirea luminii. Iar la Înviere toate s-au umplut de lumină și cerul și pămîntul și cele dedesubt. Lumină și viață, permanent nedespărțite ca două raze surori ale oricărei zămisliri și învieri. În ele strălucesc credincioșii după ce se smulg din întunericul și din umbra morții, în ele se îmbracă creștinii.

Sf. Grigorie de Nazianz spune: „Hristos a înviat din morți: învie și tu cu El; Hristos a părăsit

groapa: părăsește și tu cătușel păcatului; vechiul Adam e nîmî cît și altul nou i-a luat locul, fă-te și tu o făptură nouă în Hristos”. Fiecare învie în sine un martor al învierii Mîntuitorului, făcînd ceea ce a spus Hristos, adică — „Ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi asemenea lor”. A înviat Hristos învie și tu. S-a sculat Hristos scoală-te și tu din moarte la viață și de pe pămînt la cer.

Fie ca Mîntuitorul Cel învial de va găsi înviate ușile inimilor tale, să intre înăuntrul precum intrat la Sfinții Săi Ucenici și Apostoli prin ușile înviate și s'insufle sufletelor și inimilor noastre Harul Prea Sfințitului Său Dumnezeu pentru că a înviat Hristos moartea s-a omorît. A învial Hristos și s-au deschis nouă ușile raiului. Unde-ți este iadul biruință? Unde-ți este moarte boldul tău?

DIN SBUCIUMUL VREMII

Era către sfîrșitul lunii februarie 1960 cînd avusesse loc procesul meu la Tribunalul Militar București și mă alessem cu o condamnare de 7 ani. În plină noapte, cu ochii legați, într-o dubă, sîntem transportați un număr de deținuți, de la securitatea de pe Uranus, la închisoarea Jilava. Momentul primirii și trecerii prin poartă m-a zguduit pentru că aveam „fericirea” să fiu a doua oară în închisoare, (prima în anul 1949).

„Ceremonialul” primirii era același: zăngănituri de arme ale soldaților, figurîi încrunțate, injurături și lovituri, apoi dezechelirea și percheziția amănunțită, după care am fost condus la o celulă, cu pînioarele goale pe zăpadă, numai în îndesabile.

În celulă, printre pături, observ o ființă umană în haină vîrgată, care m-a primit cu bucurie spunînd că nu va mai fi singur. N-au trecut însă multe zile și efectivul de deținuți în celula noastră a crescut. Toate paturile au fost ocupate, ba mai mult, unul dintre deținuți nou-veniți rămăsese fără pat. Văzîndu-l descumpanit, îi fac semn, să se urce în patul meu. Persoana respectivă s-a bucurat că-i dă cineva atenție, și-l primește pe patul său să se odihnească. Mi-a mulțumit foarte îndatoritor. După ce ne-am cunoscut mai bine, s-a creat între noi o sinceră prietenie. Cînd s-a făcut ziua mi-a fost dat să află că cel pe care-l primisem să se odihnească în patul meu era Nicolae Steinhardt, un om respectuos și cu bune maniere. Facea parte din grupul de scriitori din București printre care se numărau: Constantin Noica, Al. Paleologu, Sergiu Al.-George, etc. ... dintre care numai el era evreu.

În celelalte celule, prin care ne-am perindat între timp, erau preoți de diferite confesiuni: ortodocși, romano-catolici, greco-catolici, pastori calvini, evangheliști, unitarieni, baptiști, adventiști, martorii lui Iehova, dar nici de unii dintre aceștia N. Steinhardt nu s-a atașat. Fără premedie că mă voi lăuda, pe cît m-a ajutat harul lui Dumnezeu, îi mai serveam pe deținuții bolnavi. Pe cel ce nu putea să se poarte îl serveam la pat cu mîncarea care se primea. Prin faptul că cunoșteam pe de rost întreg ritualul slujbelor bisericesti ca: cele 7 laude —, plus, Sf. Liturghie, Acat. Domnului și al Maicii Domnului, Paraclisul Maicii Domnului; Pericope din Apostol și din Sf. Evanghelie; Prohodul Domnului, slujba Învierii de la Paști, de asemenea slujba prohodului pentru morți eram socotit și am îndeplinit efectiv misiunea de preot în coloniile de muncă și închisorile în care am stat. Tîneam predici și meditații, împreună cu mulți preoți ortodocși și greco-catolici cu care eram în bune relații, fără a trăda credința ortodoxă.

Fusesem condamnat pentru că am protestat în scris împotriva Decret. 410 din 1959, care impunea reducerea personalului monahal și desființarea mănăstirilor și schiturilor.

Domnul Nicolae Steinhardt era foarte atașat de mine și de multe ori ne făceam rugăciunea împreună. Încă nefiind botezat ceea ce-l impresionase în mod deosebit erau psalmii lui David, pe care-i rosteam pe dinafară. Odată a venit la mine cu dorința de a-l creștina. Căci zicea dumnezeului: „Cine știe cît mai rezist în aceste condiții grele, mai ales

că mă aflu și cu o defecțiune. O infecție TBC intestinală. Doresc să mor creștin”. Ca pregătire ca tehetică, i-am cerut să învețe Simbolul Credinței pe care i l-am explicat articol cu articol. A învățat Crezul, Rugăciunea domnească și alte rugăciuni.

I-am vorbit despre rolul pregătitor, pedagogic al Vechiului Testament pentru Iisus Hristos, apoi despre caracterul desăvîrșit al Noului Testament în care avem mîntuirea prin jertfa de pe cruce. Domnului nostru Iisus Hristos. De asemenea i-am vorbit despre convertirea Sf. Ap. Pavel, care a avut o chemare excepțională și a stăruit să trezească rivala între cei din neamul lui, că doar îi va mîntui pe unii dintre ei. Astfel am hotărît o zi spre a i se oficia de către mine Botezul și aceasta a fost ziua de 11 martie 1961. Am așteptat un moment potrivit cînd deținuții au fost scoși la plimbare iar camerăul meu pe pretextul că e bolnav rămas în cameră. Eu, am rămas să-l îngrijesc fiind pregătită o cupă cu apă i-am administrat Botezul prin turnare, cu formula roștită: „Se botează robul lui Dumnezeu Nicolae în numele Tatălui — Amin, și al Fiului — Amin, și al Sfințitului Duh — Amin.”

Curînd după botez, 11 martie, 1961, ne-am despărțit, și nu ne-am mai întîlnit decît în anul 1966 la Penitențiarul Gherla în anul eliberării. Doream să ne întîlnim și în alte condiții. Așa s-a făcut cînd după eliberare, pe cînd eram la mănăstirea Sf. Ap. Petru și Pavel din Huși, N. Steinhardt mi-a făcut o vizită și ar fi dorit să rămînă în mănăstirea de la Huși însă n-a obținut aprobarea autorităților. L-am îndrumat să meargă la I.P.S. Teofil și P.S. Iustinian de la Cluj, care l-au primit la mănăstirea Rohia, unde și-a găsit rostul de cărturar și scriitor, ocupîndu-se și de bibliotecă mănăstirii și fiind legaturoa al Asociației Scriitorilor și cu Academia Română —, și în special cu scriitorul Ion Alexandru, om de suflet și de gîndire creștinească. Un moment important a fost ultima întîlnire cu dumnezeul care a fost penultima zi a suferinței sale: 29 martie 1989, cînd și-a dat obșteșcul sfîrșit în spitalul de la Baia Mare. Mi-a împărtășit atunci câteva gînduri intime spunîndu-mi: „Dragă părinte, gîndul meu îmi spune că Dumnezeu nu m-a iertat de păcatele ce le-am săvîrșit în tînerete, în viață și merg să mă înfățișez în fața Dreptului Judecător, și voi fi osîndit aspru pentru toate nelegiuirile mele”. Am căutat să-l liniștesc dar, totodată să-l și conving că aceste gînduri de disperare sînt șoapta diavolului. „Dumnezeu te-a iertat atunc cînd ți-ai mărturisit păcatele și ai primit botezul, căci prin Botez se spală păcatul original și toate păcatele personale. Cînd te-ai mărturisit și ai luat o hotărîre să te îndreptezi și te-ai îndreptat, Dumnezeu ți-a iertat păcatele, prin dezlegarea ce o dă duhovnicul, în numele Sfinței Treimi. Intrat în mormînt încă ai făcut un alt act de pocăință. Că te-ai lepădat de duhul lumesc și te-ai hrănit cu hrană duhovnicească și ai trăit viață de evlavie, în frăție și dragoste și cu suflet blajin cum sînteți, de ce mai puneti la îndoială că Bunul Dumnezeu nu v-a iertat. Nu mai asculta șoapta satanei, „căci cei ce se tem de Domnul, sînt iertați și n-au a se teme nicidecum de bîntuiriile lui Velar”.

Arhim. Nina Dobzeu

Mănăstirea Sf. Ap. Petru și Pavel — Huși

„Muzică mare” și cîntarea bisericească

Dacă deschidem aproape ori-re dintre numeroasele istorii ale muzicii apărute în ultima sută de ani, constatăm că muzica religioasă, în general, și cea creștină în particular (ca să nu mai vorbim de cea ortodoxă) ocupă un spațiu extrem de redus în raport cu celelalte muzici.

Situația este asemănătoare, în privința raportului, cu cea din muzica europeană (în special la occidentală) a ultimelor patru-cinci secole și muzica popoarelor altor continente.

Muzica religioasă este prezentată fie ca un caz particular oarecare al „marii muzici”, fie, neori, ca o etapă primitivă, prezintă tehnică și istorică a muzicii laice de mai târziu, ce apare ca evoluată, rafinată, complexă... într-un cuvânt, mult mai „cultă”... fenomenele muzicale ale diferitelor religii vii de astăzi sînt prilej de destulă condescendență, sîndu-se oricum impresia unor reocupări și evoluții marginale unei culturi majore...

Acest punct de vedere — de monopol european occidental și secularizat asupra muzicii — ar putea crea complexe iubitorilor practicanților muzicilor sacre... dar o privire mai adîncă, după criteriile esențiale existenței umane, ne dezvăluie o cu totul altă perspectivă...

Un prim criteriu, cantitativ, ne arată că atât ca întindere istorică, cât și ca întindere geografică muzica sau, mai potrivit spus, muzicile religioase sînt cîvșitor predominante față de muzicile „culte” europene. Și chiar criteriul de relativă anterioritate a muzicii religioase — pentru Europa, muzica creștină și mai ales cea răsăriteană, bizantină, ortodoxă, ce stă la baza aproape a tuturor evoluțiilor muzicale europene ulterioare — poate însemna un atît primitivitate, cît preeminență valorică a originii asupra descendenței, iar menținerea cîntării bisericești simultană tuturor crizelor și fundăturilor spirituale ale muzicii laice poate indica adevărul (și poate singurul) drum de viață și sănătate al muzicii oamnenilor.

Eventualul argument al complexității și bogăției formale (instrumental, armonic, polifonic... de asemenea teoretic, estetic etc.) ca și indice de „civilizație muzicală”, ușor poate fi întors împotriva sa, privit îndeosebi moral-duhovnicesc. Bogăția și pretențiile culturale omenesci nu au însemnat de obicei și neapărat (și) bogăție sau înălțime sufletească, duhovnicescă. Mai toți sfinții au fost săraci și smeriți — după înțelegerea lumii — dar

atît de bogați prin legătura lor cu însuși Izvorul tuturor bogățiilor și „Vestitorul bunătăților”, Dumnezeu...

Muzica autentic religioasă, și mai cu seamă cîntarea creștină ortodoxă a păstrat întotdeauna, în formă și expresie, această bogăție și adîncime a smereniei ce trimite și conduce la dumnezeire.

În sfîrșit, argumentul și criteriul hotărîtor (ontologic, gnozeologic, teologic...) este cel ce se descoperă, de fapt, doar celor din „interiorul” credinței, credincioșilor Bisericii, cu valențe atît logico-raționale cît și, mai ales, sufletești... Nu poate exista — nici ca definiție imaginabilă — o muzică „mai mare” decît cîntarea cea drept-măritoare, pentru că ea este adresată lui Dumnezeu. Cel ce este nu numai cea mai înaltă înțelepciune „noțională” posibilă pentru om, dar cu atît de mult mai mult însăși suprema și ultima Realitate personală, definibilă prin ea însăși (rațional) și totodată „perceptibilă” spiritual, duhovnicesc — atît cît este îngăduit puterilor omenesci — care își revărsă puterea de viață veșnic înnoită și asupra cîntării și a celorlalte ce i-o înalță întru curăția inimii lor.

Preot Vasile Grădian

SĂLIȘTEA DIN MĂRGINIME

Comuna Săliște este așezată la poalele munților Cibin, într-o întinsească depresiune ce-i poartă numele, la 21 km vest de marea centru industrial și cultural, Sibiu.

Este una din vechile așezări omenești din Transilvania. Trebuie ei și are rădăcinile în așezările dacice de odinioară, așa cum le confirmă descoperirile arheologice din vecinătate (în Dealul Cătănaș-Tilișca), unele componente ale îmbrăcămintei acelor apropiate cu cele din ostiumul popular-săliștenesc (părbațesc), cît și o serie de cîntece care sub aspect toponomic reflectă îndeletnicirile strămoșilor noștri daci, legate de agricultură și păstorit, cîvinte de origine latină, ce s-au perpetuat pînă în zilele noastre.

În istoria sa, prin destoinie, munca neobosită, perseverență, prin dezvoltarea simțului economic și de prevedere al locuitorilor ei, s-a ajuns ca să fie identificată și recunoscută de veacuri ca un centru economic, cultural și administrativ al Mărginimii. Săliștea a fost sediu de cauză, care a reprezentat continuitatea istorică a Ducatului amlašului, stăpînit odinioară de domnia Țării Românești.

Prin țara lor, săliștenii n-au cunoscut și n-au vrut niciodată să recunoască îobăgia, au fost oameni liberi, iar legătura cu țara dintre Carpați și dincolo de Carpați au păstrat-o în permanență prin: păstoritul transhumant, iar mai târziu prin neot și multiple activități economice. În activitatea lor au fost alăzuți de educația sănătoasă primită în familie, în școală și în alaltul bisericii străbune. De aceea săliștenii s-au dove-

dit a fi oameni jertfelnici. Existența școlii în sat este seculară, fiind atestată documentar la 1616, biserica veche datează din sec. al XII-lea, iar biserica mare s-a construit între anii 1761—1785 s.a.

În sufletul sălișteanului s-a păstrat nestinsă flacăra conștiinței și unității naționale. Aceste idealuri le-au purtat, pe toate drumurile pe unde au umblat și unde au muncit. De aceea nu-i de mirare că-i găsim pe sălișteni participanți la marile evenimente pe care poporul nostru le-a trăit în arcul intra și extra carpatice: în revoluția de la 1848, în războiul din 1877, în acțiunea memorandistă (1892) prin 7 delegați trimiși la Viena și prin deplasarea între 40—50 de țărani din Săliște la Cluj în apărarea memorandistilor în procesul intentat (1894), iar la 1 decembrie 1918 participă cu cea mai numeroasă delegație la Alba-Iulia pentru unirea Transilvaniei cu Patria-Mamă, România.

Pătrunși de spiritul întruajutorării, al solidarității, cît și al ridicării lor sub aspect economic, cultural și social, săliștenii au înființat peste 20 de reuniuni în a doua jumătate a secolului trecut și în prima jumătate a secolului nostru, cu rezultate meritorii (Reuniunea meseriașilor, a pompierilor, a economilor, Casa de păstrare, Casina română, Reuniunea de cîntări, Societatea studenților, Reuniunea de înfrumusețare, etc.).

După realizarea Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, săliștenii au putut să se afirme fără bariere, în viața economică, socială și spirituală a țării reîntregite. Mesteșugurile și comerțul au luat o mare dezvoltare. În ace-

lași timp pentru înființarea Școlii civile (gimnaziului) și în continuare a Școlii superioare de comerț și a altor forme de învățămînt liceal, Săliștea a stat la îndemîna părinților din localitate și din întreaga zonă a Mărginimii, în condiții avantajoase pentru a-și da fiii lor la învățătură. Ele au constituit puncte de lansare a tineretului spre carte, locul de descoperire a talentelor și înclinațiilor dar și al ambițiilor și speranțelor ce se nașteau.

Săliștea a dat prin fiii ei nu numai țărani, meseriași, negustori și industriași destoinici, ci și mulți intelectuali, ce și-au adus și își aduc un aport valoros, în multiplele sectoare de activitate ale țării. Cunoașterea contribuției lor, constituie un exemplu pozitiv pentru formarea și pregătirea tinerelor generații. Un exemplu bun al vieții și al succeselor ei se regăsește în cartea: „Săliștea străveche vatră românească”, ce reprezintă un studiu monografic, ieșită recent de sub teacurile tiparului sibian. Ea este scrisă de un colectiv de profesori universitari, profesori, economiști, ingineri și alți cunosători sălișteni și nesălișteni, care s-au străduit să lase posterității o lucrare de bun augur. Cartea în cele 420 de pagini și clișee fotografice redă frîmțările săliștenilor în decursul istoriei și rezultatele obținute în lupta lor cu vicisitudinile vieții. Cu concursul binevoitor al Casei de presă și editură TRANSPRES Sibiu, se găsește spre vînzare prin librăriile din Săliște, Sibiu, București, cît și în alte centre din țară.

Cinste celor ce și-au completat paginile prin strădania studierii documentelor, laudă celor ce vor căuta să le cunoască.

Prof. ec. Dumitru Dădîrlat

EPITROPI VREDNICI

În art. 4 din Regulamentul pentru administrarea averilor bisericești se arată: „Bunurile parohiale se administrează de Consiliul parohial prin epitropi, sub îndrumarea și controlul preotului”.

În cadrul Consiliului parohial epitropia ocupă deci un loc special, deosebit de important, lucru specificat și în art. 6 din același Regulament.

Este momentul să subliniem și ea trebuie să facem acest lucru mai mult în viitor, că în parohiile noastre au fost și sînt epitropi cu totul deosebiți, oameni cu multă tragere de inimă, fii ai Bisericii noastre cu multă credință în Dumnezeu și multă dăruire, cu multă pricepere și spirit organizatoric etc., epitropi vrednici, așadar, demni de stima,

dragostea și prețuirea noastră a tuturor.

La timpul său, am semnalat de pildă pe epitropul Ioan Bica, din parohia Ludișor, prot. Făgăraș, parohie sub 100 de familii, dar prin a cărui grijă s-au făcut reparații capitale la cele două biserici, pictarea uneia, împrejurări, mobilier nou etc., realizînd în ultimii ani investiții de peste 700 000 lei, bani dobîndiți aproape în totalitate numai prin buna chivernisire a veniturilor bisericești locale.

Un asemenea epitrop am avut și la parohia Brașov-Noua, în persoana d-lui Constantin Călinescu. Spunem am avut, pentru că Duminică, 3 martie 1991, dl. C. Călinescu, împlinind vîrsta de 88 de ani, s-a retras din funcția de epitrop la parohia menționată, după 37 de ani de activitate deosebit de rodnică, alături de venerabilul nostru preot I. Popița, ac-

tivitate soldată și cu ridicarea unei biserici și începutul ridicării unei alte biserici noi, mai încăpătoare pentru credincioșii din Brașov-Noua.

Pentru acești vrednici, epitropul C. Călinescu a fost sîrbătorit în Duminică mai sus arătată, după Sf. Liturghie, cînd, între altele, P. C. pr. I. Popița, retras la pensie, cît și actualul preot S. Cibian, i-au adresat cuvinte de apreciere și mulțumire.

La aceste gânduri calde, ale credincioșilor și preoților din Noua, ne asociem și noi, Centrul arhiepiscopesc din Sibiu, cu simțămînte de stimă și de dragoste, cu dorinți de sănătate și alt mult bine de la Părintele luminilor, pentru cei doi epitropi menționați, cît și pentru toți vrednicii noștri epitropi, mai ales acum cînd este atîta nevoie de munca lor devotată.

Gh. P.

INFORMAȚII

— Miercuri, 27 martie a.c. a avut loc în aula Institutului Teologic Universitar „Andrei Șaguna” din Sibiu, o înfîlîire a profesorilor și studenților teologi cu I. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

Înființarea a fost consacrată, în prima parte, aniversării a 73 de ani de la memorabila zi de 27 martie 1918, zi ce a consacrat unirea Basarabiei cu România.

I. P. S. Sa a făcut o prezentare amplă a evenimentului de acum 73 de ani, subliniind că acesta a reprezentat cel dintîi pas al procesului unirii, care va precedea marea zi a unirii tuturor românilor de la 1 Decembrie 1918.

În cuvinte calde, încărcate de emoție sufletească, I. P. S. Sa a evocat marile figuri ale făuritorilor unirii Basarabiei cu România, și a subliniat faptul că pe unii dintre aceștia i-a cunoscut personal.

Pe Pantelimon Erhan, primul președinte al Republicii Independente Basarabia, i-a avut profesor, apoi i-a cunoscut pe Pantelimon Halipa, pe Ion Văluță, pe Ion Simicliu, pe Elena Alistar, și a reînălțat la Cernica în cimitirul făuritorilor unirii, pe Ion Pelivan, adus de la închisoarea din Sighet unde a murit. De altfel toți făuritorii unirii din 1918 refugiați în România din calea rușilor care au ocupat Basarabia, au trecut prin ani grei de închisoare unde au fost trimiși de regimul comunist instalat în România după război.

Pantea a doua a înfîlîirii a fost consacrată problemei Uniatismului în Transilvania, prezentată obiectiv studenților de P. C. pr. prof. dr. Mircea Păcurariu și P. C. arhid. dr. Ioan N. Floca de la Institutul Teologic din Sibiu. P. C. prof. dr. Mircea Păcurariu a făcut o prezentare istorică a fenomenului uniatismului, prezentînd premisele social-politice care au favorizat dezvoltarea religioasă a Bisericii românești din Transilvania în secolul al XVIII-lea. P. C. Sa a subliniat responsabilitatea ce revine astăzi preoților și studenților în păstrarea unității spirituale a poporului român.

P. C. arhid. dr. Ioan Floca a prezentat un documentat material privitor la situația de drept în care se găsește astăzi cultul catolic oriental de rit bizantin din țara noastră și a dat ample lămuriri cu privire la inaplicabilitatea principiului „restitutio in integrum”, în realitatea românească din zilele noastre.

A luat cuvîntul I. P. S. Antonie care a prezentat pe scurt o informare în legătură cu participarea I. P. S. Sale la lucrările Subcomisiei de dialog dintre ortodocși și romano-catolici, lucrări ce s-au desfășurat la Roma în perioada 3—10 martie a.c.

I. P. S. Sa a arătat că în Comisie s-a convenit că astăzi fosta Biserică Unită e o Biserică catolică orientată de rit bizantin, deci de credință catolică; s-a convenit de asemenea să nu se mai exercite presiuni de nici un fel asupra conștiințelor, să se renunțe la prozelitism și, pentru rezolvarea litigiilor să se creeze comisii mixte de dialog care să constate care este voința credincioșilor și, potrivit voinței lor, să li se atribuie locașurile de închinare. S-a convenit de asemenea să se înceteze polemicele neprincipiale și să nu se recurgă la autoritatea de Stat. Toate aceste deziderate au fost cuprinse în *Documentul final* al lucrărilor Subcomisiei de la Roma, document ce a fost prezentat de către I. P. S. Sa celor de față. I. P. S. Sa a arătat că toate aceste teme au constituit și subiectele discuțiilor pe care I. P. S. Sa le-a avut în ziua de 7 martie 1991 cu S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea, într-o convorbire de 45 de minute, desfășurată în duh de înțelegere și de speranță, într-un spirit pozitiv și constructiv. S. Sa Papa s-a declarat împotriva oricăror siluiri ale conștiințelor, împotriva prozelitismului și a violențelor, exprimîndu-și dorința ca „episodul uniati” să nu ajungă să blocheze dialogul dintre Ortodoxie și Catholicism, început în 1980.

După cuvîntul I. P. S. Sale au urmat discuții pe tema abordată, la care au participat studenții și cadrele didactice de la Institutul Teologic.

În încheiere I. P. S. Sa a urât studenților o vacanță plăcută și, cu prilejul sărbătorilor de Paști, a transmis părinților studenților, fraților și surorilor lor, și credincioșilor din parohiile unde își vor petrece vacanța, binecuvîntări arhieresti și toate doririle de bine.

— Sîmbătă 6 aprilie a.c. I. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a primit la reședința mitropolitană din Sibiu un grup de 40 de pelerini francezi conduși de dl. Gerard Ștefănescu, care au făcut o vizită în țara noastră.

După ce au vizitat catedrala mitropolitană din Sibiu și capela, oaspeții s-au întîlnit în noua sală de recepție a reședinței cu I. P. S. Sa pe probleme privitoare la activitatea Bisericii Ortodoxe Române în noile condiții din țara noastră, raportul cu Biserica Catolică orientată de rit bizantin, precum și contribuția teologilor ortodocși români în cadrul mișcării ecumenice.

La primire și la discuții a luat parte și P. S. Episcop Serafim Făgărașanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Tot în aceeași zi I. P. S. Sa a primit un grup de tineri teologi anglicani condus de Father Nikolaus, care s-au aflat în țara noastră la invitația Patriarhiei Române. Oaspeții au luat parte în Vinerea Mare la slujba Prohodului Domnului precum și la slujba învierii în dimineața zilei de Sf. Paști, oficiată de I. P. S. Antonie în catedrala mitropolitană din Sibiu, înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi.

La priceasnă I. P. S. Mitropolit a prezentat credincioșilor Pastorală I. P. S. Sale cu prilejul Sf. Paști.

După Sf. Liturghie la reședința mitropolitană a avut loc tradiționala recepție de Sf. Paști, la care au participat membrii Permanenței Consiliului eparhial, preoți și colaboratori ai Centrului eparhial.

În cursul zilei de duminică 7 aprilie, grupul anglican condus de P. C. arhid. dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic din Sibiu, a făcut o vizită la mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus.

— În zilele de 11 și 12 aprilie a.c. Sibiu a fost gazda unei prestigioase manifestări omagiale închinată marelui om de cultură de origine română Emil Cioran. Simpozionul intitulat sugestiv „Emil Cioran — între mistică negativă și anatomia descompunerii” s-a bucurat de prezența unui mare număr de oameni de cultură și artă, fiind susți-

nute comunicări științifice pe tema vieții și opere-rii eruditului savant.

I. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală a luat parte la lucrările Simpozionului prezentînd o hermeneutică a opereii lui Emil Cioran, din punctul de vedere al unui cititor creștin.

— Miercuri 17 aprilie I. P. S. Sa a primit pe Rev. John Johansen Bers din partea asociației „Community for Reconciliation” din Anglia, aflat într-o vizită în țara noastră.

— De asemenea I. P. S. Sa a primit pe prof. dr. Jörn Rüsen, profesor la Facultatea de istorie a Universității din Bielefeld, Germania, cu care a purtat discuții în legătură cu modul cum trebuie tratată istoria în noile manuale pentru școlile elementare și licee.

Drd. Visarion Bălțat

ITINERAR PASTORAL

Este evident pentru oricine că credincioșii noștri, ca de altfel ai tuturor confesiunilor, de toate vîrstele, sînt însetați de cuvîntul lui Dumnezeu, de rugăciunile Bisericii, de sf. slujbe, de Sf. Liturghie îndeosebi, în care scop centrele eparhiale fac eforturi deosebite spre a veni în întîmpinarea acestor justificate dorințe, spre a împlini, spre a satisface cît mai deplin și în modul cel mai ziditor posibil această sete.

Pe această linie se înscrie și itinerarul pastoral realizat în zilele de 20—23 aprilie a.c., din încredințarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul, însoțit de la Sibiu de P. C. pr. prof. I. Moldovan, P. C. pr. cons. Gh. Papuc, P. C. diaconi D. Luca și D. Dura, precum și de un foarte reușit cor restrîns format din șapte studenți teologi de la Institutul Teologic „Andrei Șaguna” din Sibiu.

În această formație, sîmbătă, 20 aprilie a.c. d.m., s-a pus piatra de temelie la un viitor schit cu hramul Sf. Gheorghe, care se va ridica, într-o adevărată „gură de rai” din preajma parohiei *Bunești*, prot. Rupea, prin jertfa credincioșilor buneșteni, conduși de vrednicul lor preot Gh. Lup. Deși vremea era destul de rece, cu rafale de ploaie, a participat un mare număr de credincioși, stînd sub cerul liber, și preoți din jur, în frunte cu P. C. prot. Gh. Opreș (Rupea). Au vorbit: P. C. pr. prof. I. Moldovan, C. pr. Gh. Lup, cuvînt de învățătură roștind apoi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul.

Duminică, 21 aprilie a.c., s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierescă în parohia de mult timp vacantă, *Brețcu*, așezată la poarta de intrare în trecătoarea Oituz, localitate cu rezonanță istorică, unde a existat un castru roman și unde urmașii acestora, românii de astăzi, au trăit clipe de mare bucurie, exprimîndu-și dorința de a avea cît mai curînd un preot al lor, care să le îndeplinească trebuințele lor sufletești și să se ocupe de repararea bisericii și restaurarea minunatei picturi pe care o are.

Pe lîngă credincioșii noștri, la sf. slujbă au mai participat preotul romano-catolic din Brețcu, Máthé Ferenc, dl. primar Martha Mihály și directorul școlii din localitate, Ferentz László. La priceasnă a predicat P. C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrșitul Sf. Liturghiei a vorbit P. C. prot. Gh. Rădulea (Sf. Gheorghe), cuvînt de învățătură roștind apoi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul.

În după amiaza aceleiași zile, slujba vecerniei s-a săvîrșit în parohia *Mărtănuș* din aceeași zonă, unde de asemenea se află o mină de credincioși români profund legați de biserica lor și unde, ca și la Brețcu, de aproape 50 de ani nu s-a mai săvîrșit o slujbă arhierescă. De aceea și aici bucuria a fost extrem de mare, programul din biserică prelungindu-se mult sub pulpana nopții. A fost de față preotul romano-catolic din localitate, Bakos Balázs. Au vorbit: P. C. pr. prof. I. Moldovan, C. pr. Iov Moșu, parohul local și P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul. La ambele parohii, făcînd parte din jud. Covasna, au vorbit și vrednicii lor episcopi: I. Teacă (Brețcu) și C. Suvejan (Mărtănuș).

Luni 22 aprilie a.c., a avut loc o consfătuire la Inspectoratul școlar județean din Sf. Gheorghe, precum și o manifestare ecumenică la Casa de cultură a municipiului Sf. Gheorghe, pe care le comemnăm separat, iar seara s-a săvîrșit slujba vecerniei în parohia *Vilcele*, prot. Sf. Gheorghe, unde de 115 ani n-a mai slujit un ierarh și unde de asemenea bucuria credincioșilor a fost mare, vădită, ca și la celelalte parohii, și în modul în care și-au primit oaspeții de la Sibiu. Păstoritul de vrednicul preot I. Rusu s-au făcut aici reparații capitale, la biserică, la casa parohială, preotul avînd în grijă și spitalul de handicapați din localitate. Au vorbit: P. C. prot. Gh. Rădulea, P. C. pr. prof. I. Moldovan, C. pr. I. Rusu și P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul.

Marti, 23 aprilie a.c., Sfîntul și Mare Mucenic Gheorghe, hramul și al catedralei din Sf. Gheorghe, catedrală monumentală, adevărată capelă sîxînă ortodoxă, cum bine i-s-a spus, demnă de a fi cercetată de toți cei ce și poartă pași pe plaiurile jud. Covasna, în care s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierescă, cu participarea unui număr destul de mare de credincioși. La priceasnă a predicat P. C. pr. prof. I. Moldovan, iar la sfîrșitul Sf. Liturghiei au vorbit: P. C. cons. Gh. Papuc și C. pr. C. Puia, paroh împreună cu C. pr. I. Cucu, cuvînt de învățătură și îndemn spre cele bune și plăcute lui Dumnezeu și folositoare oamenilor, roștind apoi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul.

În continuare s-a săvîrșit un parastas pentru cîtori și binefăcători, iar apoi sfințirea apei.

În după-amiaza aceleiași zile — slujba vecerniei s-a săvîrșit în biserica parohială din *Prejmer*, prot. Brașov, unde este în curs de ridicare o nouă biserică, pe măsura importanței acestei fruntașe parohii și unde de asemenea s-au creat momente de mare elevație duhovnicescă. Au vorbit: P. C. cons. Gh. Papuc, P. C. pr. paroh I. Popescu și P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul. S-a vizitat apoi frumoasa capelă cimitirială, precum și cîntunul Stupinii Prejmerului, unde de asemenea se preconizează zidirea unei capele, credincioșii de aici neavînd nici un locaș de cult.

Încheind această scurtă relatare, subliniem faptul că predicile roștite pe tot parcursul acestei, apreciem, ziditoare drumeții pastorale au fost axate pe teme luate din pericopele evanghelice din zilele respective, din viața liturgică a Bisericii noastre, din domeniul moralei creștine, istoriei bisericești, universale și române, iar corul studenților, prin modul excepțional de frumos în care au dat răspunsurile liturgice și au interpretat și alte cîntări bisericești, a lăsat urme de neuitat în sufletele credincioșilor cercetați.

Participant

ASOCIAȚIA CULTURALĂ „CARTE PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENȚĂ” din Baia Mare face un

APEL

către toți oamenii de literă să contribuie cu donații la completarea fondului de carte de specialitate pentru bibliotecile a două instituții de învățămînt superior: Facultatea de Limba Română din UJGOROD și Facultatea de Limba Română

nă din CERNĂUȚI.

Publicațiile donate pot fi expediate pe adresa: ASOCIAȚIA CULTURALĂ „CARTE PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENȚĂ”, 4800 — Baia Mare, str. Victoriei nr. 76, județul Maramureș, telefon

135 83, iar donațiile în bani se pot depune în contul asociației nr. 45.11.09.127 (deschis la Filiala C.E.C. Baia Mare).

Vă mulțumim tuturor. Text comunicat de Corneliu Oneț, secretarul asociației.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. Serafim Făgărașanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. Aurel Jivi, redactor adjunct; Pr. Gheorghe Papuc, Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu; Arhid. Ezechiel Oancea, tehnoredactor; Arhid. Achim Băcilă, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu.